

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA VÝTVARNÉ VÝCHOVY A KULTURY

SETKÁNÍ S UMĚLECKÝM DÍLEM V MŠ
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Denisa Vodičková

Předškolní a mimoškolní pedagogika, obor Učitelství pro mateřské školy (MŠ)

Vedoucí práce: Mgr. Monika Plíhalová

Plzeň 2020

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 3. července 2020

.....
vlastnoruční podpis

RÁDA BYCH PODĚKOVALA MGR. MONICE PLÍHALOVÉ ZA VELMI CENNÉ RADY, PODPORU A ODBORNÉ VEDENÍ PŘI PSANÍ TÉTO BAKALÁŘSKÉ PRÁCE. VELKÉ DÍKY TAKÉ PATŘÍ PANÍM UČITELKÁM Z MATEŘSKÉ ŠKOLY VE DVORCI, KDE JSEM MOHLA REALIZOVAT SVÉ VÝTVARNÉ ČINNOSTI. SAMOZŘEJMĚ PODĚKOVÁNÍ POSÍLÁM I VŠEM DĚTEM, KTERÉ SE NA ÚKOLECH PODÍLELY A SE ZÁJMEM SE MNOU SPOLUPRACOVALY. POSLEDNÍ PODĚKOVÁNÍ VĚNUJI SVÉ RODINĚ A PŘÍTELI, KTEŘÍ MĚ PŘI PSANÍ TÉTO PRÁCE VELMI PODPOROVALI A VĚŘILI, ŽE VŠE ÚSPĚŠNĚ DOKONČÍM.

ZDE SE NACHÁZÍ ORIGINÁL ZADÁNÍ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE.

OBSAH

ANOTACE	3
ANNOTATIONS	3
KLÍČOVÁ SLOVA	3
KEY WORDS	3
SEZNAM ZKRATEK	4
ÚVOD	5
TEORETICKÁ ČÁST	7
1 POJEM UMĚNÍ	7
1.1 FUNKCE UMĚNÍ VE SPOLEČNOSTI	8
1.2 PROMĚNY UMĚNÍ 20. STOLETÍ	9
2 POJEM UMĚLECKÉ DÍLO	13
2.1 VNÍMÁNÍ UMĚLECKÉHO DÍLA	13
2.2 INTERPRETACE UMĚLECKÉHO DÍLA	14
3 VÝTVARNÁ VÝCHOVA V MATEŘSKÉ ŠKOLE	15
3.1 VÝZNAM DĚTSKÉHO VÝTVARNÉHO PROJEVU	16
3.2 CHARAKTERISTIKA STÁDIÍ DĚTSKÉHO VÝTVARNÉHO PROJEVU	16
3.3 VÝTVARNÉ VIDĚNÍ, MYŠLENÍ A PROŽÍVÁNÍ DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	17
3.4 CÍLE A PŘÍNOSY VÝTVARNÉ VÝCHOVY	18
3.5 PROPOJENÍ VÝTVARNÉ VÝCHOVY S RVP PV	19
4 SETKÁNÍ S UMĚLECKÝM DÍLEM	20
4.1 EDUKAČNÍ PROJEKTY VE TŘÍDĚ MATEŘSKÉ ŠKOLY	20
4.2 GALERIJNÍ A MUZEJNÍ EDUKACE	22
4.3 GALERIJNÍ A MUZEJNÍ PROGRAMY PRO DĚTI	23
4.3.1 GALERIE	23
4.3.2 MUZEA	26
4.3.3 ONLINE PROGRAMY PRO DĚTI	28
PRAKTICKÁ ČÁST	29
5 ÚČEL A CÍL VÝTVARNÝCH ÚKOLŮ	29
5.1 MYŠLENKOVÁ MAPA	30
6 REALIZOVANÉ VÝTVARNÉ ÚKOLY	31
6.1 BAREVNÉ KOTRMELCE	31
6.1.1 YVES KLEIN A JEHO TVORBA	31
6.1.2 ZÁKLADNÍ POPIS DIDAKTICKÉHO ÚKOLU	32
6.1.3 PRŮBĚH VÝTVARNÉHO ÚKOLU	34
6.1.4 FOTODOKUMENTACE VÝTVARNÉHO ÚKOLU	38
6.2 DRAČÍ SVĚT	39

6.2.1	VERONIKA HOLCOVÁ A JEJÍ TVORBA.....	39
6.2.2	ZÁKLADNÍ POPIS DIDAKTICKÉHO ÚKOLU	40
6.2.3	PRŮBĚH VÝTVARNÉHO ÚKOLU	42
6.2.4	FOTODOKUMENTACE VÝTVARNÉHO ÚKOLU.....	47
6.3	NEPOSEDNÉ KAPÍČKY	49
6.3.1	JACKSON POLLOCK A JEHO TVORBA	49
6.3.2	ZÁKLADNÍ POPIS DIDAKTICKÉHO ÚKOLU	50
6.3.3	PRŮBĚH VÝTVARNÉHO ÚKOLU	52
6.3.4	FOTODOKUMENTACE VÝTVARNÉHO ÚKOLU.....	55
6.4	NECH BROUKA JÍT	57
6.4.1	MILAN MAUR A JEHO TVORBA.....	57
6.4.2	ZÁKLADNÍ POPIS DIDAKTICKÉHO ÚKOLU	57
6.4.3	PRŮBĚH VÝTVARNÉHO ÚKOLU	60
6.4.4	FOTODOKUMENTACE VÝTVARNÉHO ÚKOLU.....	64
7	NÁVRH VÝTVARNÝCH ÚKOLŮ.....	66
7.1	POPLETENÁ POHÁDKA.....	66
7.1.1	JIRÍ KOLÁŘ A JEHO TVORBA	66
7.1.2	ZÁKLADNÍ POPIS DIDAKTICKÉHO ÚKOLU	67
7.1.3	PRŮBĚH VÝTVARNÉHO ÚKOLU	69
7.2	DOBRODRUŽNÁ CESTA VÝTVARNÍKA	71
7.2.1	MILAN KNÍŽÁK A JEHO TVORBA.....	71
7.2.2	ZÁKLADNÍ POPIS DIDAKTICKÉHO ÚKOLU	73
7.2.3	PRŮBĚH VÝTVARNÉHO ÚKOLU	76
	ZÁVĚR.....	79
	RESUMÉ	80
	SUMMARY.....	81
	SEZNAM LITERATURY	82
	SEZNAM LITERATURY PŘÍSTUPNÉ ONLINE.....	85
	SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ.....	86
	SEZNAM OBRÁZKŮ	88

ANOTACE

V této bakalářské práci uvažuji o setkávání dětí z mateřské školy s uměleckými díly. V teoretické části práce s oporou o odborné zdroje popíši možnosti interpretace uměleckého díla ve výtvarné výchově předškoláků. V praktické části navrhuji šest výtvarných úkolů, prostřednictvím kterých je možné zprostředkovat dětem z mateřské školy vybraná umělecká díla. Výtvarné činnosti koncipuji v souladu s RVP PV, inspirační východiska pro ně hledám také v současném umění. Součástí práce je důkladná reflexe výuky čtyř realizovaných výtvarných úkolů v praxi.

ANNOTATIONS

In this thesis I am thinking about introducing artworks to nursery children. In the theoretical part I am describing (with the support of professional resources) the possibility of artwork interpretation in preschool Art Education. In the practical part I am suggesting and realizing six art tasks. By these tasks I am introducing selected artworks to preschool children. The selected art activities I am drawing up in compliance with the RVP PV (Framework education programme Preschool education). I search the inspiration in contemporary art as well. A part of the thesis is thorough reflection of the four art tasks put into practice.

KLÍČOVÁ SLOVA

Umění, tendence současného umění, umělecké dílo, interpretace uměleckého díla, výtvarná výchova v mateřské škole, galerijní a muzejní edukace.

KEY WORDS

Art, trends of contemporary art, work of art, interpretation of work of art, art education in kindergarden, gallery and museum education.

SEZNAM ZKRATEK

aj. = a jiné

apod. = a podobně

atd. = a tak dále

MŠ = mateřská škola

např. = například

RVP PV = Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

sv. = svatý/-á/-é

ŠVP = školní vzdělávací program

TVP = třídní vzdělávací program

tzv. = takzvaně/-ý

Úvod

V bakalářské práci se věnuji seznámení s uměleckým dílem v mateřské škole. K výběru tohoto tématu mě vedla předchozí zkušenost z mateřské školy, kdy jsem zaznamenala obrovský zájem ze strany dětí o výtvarnou formu vzdělávání. Začala jsem tedy více zkoumat a hledat netradiční techniky, zajímavé autory a možnosti, jak zábavněji dětem předložit výtvarné úkoly. Myslím si, že umění dětem přináší spousty výhod, jak v předškolním věku, tak v budoucnu, a my jako učitelky bychom měly jejich zájem podporovat a dále rozvíjet. Prostřednictvím výtvarných aktivit děti poznávají více samy sebe, rozvíjejí svoji fantazii a představivost, prohlubují mezilidské vztahy, podporují tvořivé myšlení nebo pociťují štěstí a radost. Výtvarné činnosti též vedou k uklidnění mysli a uvolnění těla, což v tomto uspěchaném světě je dle mého názoru velmi potřebné. Pomocí umění se lze také naučit hledat krásu ve věcech obyčejných a přehlížených nebo dívat se na svět z více úhlů, z větší perspektivy. To může následně obohatit život dětí a jejich prožitky.

V teoretické části mé bakalářské práce se nejprve věnuji vymezení pojmu umění, jeho funkcím ve společnosti a proměnám umění ve 20. století. Ve druhé kapitole se zabývám pojmem umělecké dílo, jak je vnímáno z pohledu recipienta a jaké jsou možnosti jeho interpretace, která napomáhá k pochopení jeho obsahu a významu. Ve třetí kapitole popisuji výtvarnou výchovu v mateřské škole, její prostředky, význam dětského výtvarného projevu a jeho stádia, výtvarné vnímání, vidění a prožívání v dětském věku, cíle a přínosy výtvarné výchovy a nakonec spojitost Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (RVP PV) s výtvarnou činností v mateřských školách. V poslední kapitole teoretické části se zabývám setkáním s uměleckým dílem v mateřské škole, vzdělávání ve třídě mateřské školy a v galeriích či muzeích. Následně představuji edukační programy pro děti, které nabízejí různé galerie a muzea v České republice, a nezapomínám ani na online galerijní a muzejní edukaci, která v reakci na toto období probíhá.

Praktická část navazuje na část teoretickou a věnuji se v ní výtvarným úkolům, které mají za cíl zprostředkovat dětem vlastní zkušenost s tvorbou uměleckého díla. Čtyři z těchto úkolů jsem zrealizovala s dětmi, zbylé dva jsou zpracované návrhy k výtvarné činnosti. Každý úkol začíná životopisem autora, jehož dílo se stalo inspirací k dané činnosti. Dále jsou úkoly popsány a nalezneme u nich konkrétní cíle, motivaci, fáze, reflektivní otázky a u zrealizovaných aktivit také reflektivní bilanci. Výtvarné činnosti jsou podpořeny fotografiemi děl dětí.

TEORETICKÁ ČÁST

1 POJEM UMĚNÍ

„Jen prostřednictvím umění můžeme vyjít ze sebe a dozvědět se, co vidí někdo druhý ze světa, jenž není stejný jako náš a jehož krajiny by nám byly zůstaly právě tak neznámy jako krajiny na Měsíci. Místo co bychom viděli svět jediný, svět náš, vidíme ho díky umění zmnohonásobený, a kolik je originálních umělců, tolik máme k dispozici světů, které jsou navzájem odlišnější než světy otáčející se v nekonečnu a které k nám vysílají své zvláštní světlo ještě dlouhá staletí po tom, co vyhasl jeho zdroj, ať už se jmenoval Rembrandt anebo Vermeer.“

M. Proust¹

Vymezit pojem umění je velmi složitý úkol, neboť neexistuje jednotně uznávaná definice a stále se vyvíjí. V knize *„Výtvarné umění: výkladový slovník“* od Jana Baleky zahrnuje výtvarné umění sochařství, malířství, kresbu, architekturu, grafiku a užité umění, což jsou umělecké druhy, jejichž díla jsou předmětná a vytvořená pomocí materiálu, technik, nástrojů.²

V současné době ale nepovažujeme za umění pouze to, co je hmotné, ale řadí se do něj mnoho dalších výtvarných prostředků zaměřujících se např. na myšlenku díla, pocity, zážitek. James Monaco ve své knize *„Jak číst film“* charakterizoval umění takto: *„Jestliže poezie je něčím, co nemůžeš překládat, jak jednou prohlásil Robert Frost, potom ‚umění‘ je čímsi, co nemůžeme definovat. Přesto je zábavné se o to pokusit. Umění zasahuje tak širokou škálu lidského snažení, že jde spíše než o činnost o postoj.“* Umění odhaluje množství bohatých a cenných informací, které nám napomáhají zjistit, jak funguje naše civilizace.³ Jeho prostřednictvím lze svobodně sdělit a vyjádřit své názory,

¹ KULKA, Jiří. *Psychologie umění*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN isbn978-80-247-2329-7. S. 25.

² BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník : (malířství, sochařství, grafika)*. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0609-5. S. 385.

³ KULKA, Jiří. *Psychologie umění*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN isbn978-80-247-2329-7. S. 15.

pocity, postoje.⁴ Umění také přispívá k poznávání člověka, jeho sebereflexi, sebevyjádření a je určitým typem mezilidské komunikace. Dalším z podstatných požadavků je, aby vyjadřovaná nebo zobrazovaná věc byla esteticky působivá. Patří tam jak krása, tak ošklivost.⁵

1.1 FUNKCE UMĚNÍ VE SPOLEČNOSTI

Od pradávna má umění mnoho funkcí významných pro společnost i jednotlivce.⁶ Základní dělení je na hlavní a vedlejší.⁷ Hlavní se vyskytují v každém období lidského vývoje, např. sebevyjádření, seberealizace, funkce hodnotící atd., a vedlejší přicházejí jen v určitých situacích, např. funkce reklamní, terapeutická, signalizační atd. Funkce umění a uměleckých děl se stále mění, ale dle „životních okruhů ve vztahu k člověku“ můžeme funkce umění utřídit do pěti podstatných skupin, které se navzájem kombinují, podporují nebo za určitých podmínek i vylučují. Seznámení s těmito skupinami by mohlo napomoci každé učitelce při přípravě činností souvisejících s představováním uměleckých děl.⁸

Funkce biologická

- Tato funkce podněcuje smyslové orgány, fyzické a psychické procesy, nebo ovlivňuje různé fyziologické funkce (např. zažívací soustavu, biorytmy).⁹

Funkce psychologická

- Do této skupiny se řadí funkce vyjadřovací, poznávací, výchovné, psychoterapeutické, emocionálně-motivační, které poskytují relaxaci odreagováním, a další jiné funkce.¹⁰

⁴ JAKUBCOVÁ HAJDUŠKOVÁ, Lucie, Marie FULKOVÁ a Vladimíra SEHNALÍKOVÁ. *Metodika II. Metodika realizace vzdělávacího galerijního/muzejního programu (pro základní vzdělávání)*. Praha: Univerzita Karlova v Praze a Uměleckoprůmyslové museum v Praze, 2013. Dostupné z: https://kvv.pedf.cuni.cz/KVV2-102-version1-editovana_metodika2zs.pdf. S. 15.

⁵ KULKA, Jiří. *Psychologie umění*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN isbn978-80-247-2329-7. S. 14-18.

⁶ HAZUKOVÁ, Helena. *Objevujeme s dětmi kulturu a společnost: dítě a společnost*. Praha: Raabe, c2014. Rozvíjíme dítě v jednotlivých oblastech předškolního vzdělávání. ISBN 978-80-7496-165-6. S. 11.

⁷ KULKA, Jiří. *Psychologie umění*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN isbn978-80-247-2329-7. S. 21.

⁸ HAZUKOVÁ, Helena. *Objevujeme s dětmi kulturu a společnost: dítě a společnost*. Praha: Raabe, c2014. Rozvíjíme dítě v jednotlivých oblastech předškolního vzdělávání. ISBN 978-80-7496-165-6. S. 11-12.

⁹ Tamtéž, s. 12.

¹⁰ Tamtéž, s. 12.

Funkce sociální

- Též se nazývá komunikativní, neboť se projevuje hlavně v interpersonální komunikaci, kdy se člověk snaží ztotožnit s určitou skupinou lidí, organizací, národem nebo zkoordinovat společenské činnosti (např. pracovní činnosti, tanec).¹¹

Funkce ekonomická

- Objevuje se v situaci, jakmile se s uměním začne zacházet jako se zbožím.¹²

Funkce kulturní

- Tato funkce se uplatňuje především „ve zprostředkování základních vzorců chování určitých kulturních okruhů, ale i v úpravě životního prostředí.“ Patří sem i funkce estetická a spirituální, která se projevila v náboženských systémech, mystice a magicko-kulturních činnostech.¹³

1.2 PROMĚNY UMĚNÍ 20. STOLETÍ

Abychom pochopili nynější umění, musíme se vrátit o alespoň jedno století zpět. V 19. století se malířství soustředilo zejména na napodobování skutečnosti. To přestalo platit na přelomu s 20. stoletím, kdy tvořili tři historicky zásadní umělci Paul Cézanne, Vincent van Gogh a Paul Gauguin. Prosté zachycení reality začalo být konfrontováno s niternými pocity a s vnitřním světem. Vincent van Gogh to vystihl následovně: „*Pro mne jsou skuteční malíři ti, kteří věci nemalují tak jak jsou, suše je analyzujíce, ale tak jak je cítí. Toužím dospět k takovým deformacím, které vyjádří můj cit.*“ Tyto tři malíře můžeme nazvat post-impresionisty a oproti stávajícím malířským stylům se liší tím, že svobodněji zachází s barvou – věrnost přírodních barev není tak podstatná. Používají živější, veselejší barvy a nemají strach realitu deformovat podle svého citového vztahu k ní.¹⁴

V explozi a svobodě barev pokračovali od roku 1905 fauvisté. Ti používali výbojně až nepřirozené barvy bez výrazného stínování. Důraz byl kladen především na barevné

¹¹ HAZUKOVÁ, Helena. *Objevujeme s dětmi kulturu a společnost: dítě a společnost*. Praha: Raabe, c2014. Rozvíjíme dítě v jednotlivých oblastech předškolního vzdělávání. ISBN 978-80-7496-165-6. S. 12.

¹² Tamtéž, s. 12.

¹³ Tamtéž, s. 12.

¹⁴ PROKOP, Vladimír. *Kapitoly z dějin výtvarného umění: pro výuku dějin umění na středních školách*. Poděbrady: O.K.-Soft, 2003. ISBN 80-238-0377-8. S. 40.

plochy. Nejdůležitějším představitelem byl Henri Matisse. K dalším fauvistům patří André Derain a Emil Filla.¹⁵

Expresionismus, který následuje poté, přikládá důležitost psychickým momentům, spirituálnímu a emočnímu vnímání okolního světa, nikoliv světu samotnému. Především v Německu vznikají umělecké skupiny, z nichž jsou nejznámější Die Brücke a Der Blaue Reiter. Významní umělci v té době byli Edvard Munch, Gustav Klimt, Franz Marc, Emil Nolde, James Ensor.¹⁶

Dosud byla příroda v obrazech víceméně respektována. Až Pablo Picasso a Georges Braque vše rozebrali, roztrhali, rozházeli, a poté postavili zpět, čímž stvořili kubismus. Krajina z obrazů téměř vymizela a převládlo zátiší, se kterým se dalo lépe experimentovat. Kubisté nahlíželi na předměty z různých úhlů, v jinou dobu, pod různým světlem a to vše skládali dohromady. Časem se kubistické obrazy stávaly téměř nečitelnými. Toto překonávali umělci tím, že do obrazu někdy vlepovali kousky skutečného světa – výstřižky z novin, textil, písek, tapety apod. Tím dali vzniknout koláži, která pochází z francouzského slova *collage* znamenající v překladu lepit.¹⁷

Před první světovou válkou vyvstaly první obrazy nezobrazující žádné předměty, člověka, ani krajinu. Tomuto umění se říká nepředmětné, nefigurativní nebo také abstraktní. Východiskem pro abstraktní umění byl v mnohém kubismus, který ale stále vycházel z reality. Naopak touhou abstraktního umění je malovat tím, co je, to, co není – tep krve, úzkost, lásku, strach, vášně, atd. Říká se, že první abstraktní akvarel vytvořil v roce 1910 Vasilij Kandinskij. Nefigurativní umění s sebou přináší postupně různé modifikace, jimiž jsou neoplasticismus, orfismus a suprematismus. Neoplasticismus má za cíl zcela z obrazu odstranit subjekt a nahradit jej geometrií. Důležitou roli hrají i výpočty zlatého řezu. Zakladatel neoplasticismu je Piet Mondrian. Obrazy orfistů jsou charakteristické tím, jako by byly podobné hudební skladbě, symfonii barev. Důležitý je barevný rytmus, kontrast barev, vyvolávající hloubku obrazu. Hlavní představitelé jsou František Kupka a Robert Delaunay. Se smysly dráždícím suprematismem se nejvíce váže

¹⁵ PROKOP, Vladimír. *Kapitoly z dějin výtvarného umění: pro výuku dějin umění na středních školách*. Poděbrady: O.K.-Soft, 2003. ISBN 80-238-0377-8. S. 43-44.

¹⁶ Tamtéž, s. 44.

¹⁷ ŠAMŠULA, Pavel a Jarmila HIRSCHOVÁ. *Průvodce výtvarným uměním IV*. 3. vyd. Úvaly: Albra, 2006. Pomocné knihy pro učitele a žáky (Albra). ISBN 80-7361-005-1. S. 52-59

ruský malíř Kazimír Malevič. V suprematismu jde o očistu umění od všeho předmětného. Jedná se o krajní bod abstraktního umění.¹⁸

S první světovou válkou přichází surrealismus a dadaismus. Umělci znechucení válkou proti ní protestovali a dali tak vzniknout zvláštnímu směru v umění – dadaismu. Dadaisté pod vedením Tristana Tzary byli proti veškerým hodnotám tehdejší společnosti. „*Proti rozumu, který přivedl svět k válce, stavěli dadaisté nerozum, nesmysl, náhodu, proti umění antiumění a absurditu.*“ Obrazy vznikaly s pomocí náhody a asociací. Cílem byla provokace. Dalšími významnými tvůrci byli např. Hans Arp a Marcel Duchamp.¹⁹

Po rozpadu dadaistického hnutí se z většiny stali surrealisté. Ti měli podobné ideály a ve svých obrazech utíkali do snů, podvědomí a fantazií. Bez jakýchkoliv zábran vyjadřovali své absurdní dojmy, představy či pocity. Známé objekty jsou umísťovány do neobvyklého prostředí. K představitelům surrealismu se řadí Salvador Dalí, André Breton, Giorgio de Chirico, René Magritte a Joan Miró.²⁰

Po druhé světové válce se abstraktní malířství dočkalo svého znovuoživení. Noví umělci se hojně orientovali na jeho nové projevy. Jedním z nich byla akční malba. Pohyb štětce po plátně je nahrazen dynamikou gest a pohybem celého těla umělce. Barvy jsou nanášeny impulsivně a do teď nevídanými způsoby – přímo z plechovky, pomocí netradičních nástrojů, s rozběhem, cákáním. Geometrie je nahrazena volně taženou linií, skvrnou. Zásadní je gesto, energie, pohyb, vášeň. V Americe se stal symbolem akční malby především Jackson Pollock, v evropských školách to byli Georges Mathieu a Willem de Kooning.²¹

Proti abstrakci bojovali mladí výtvarníci pop-artem. Vraceli se k realitě, do prostředí, kde žili. Do jejich děl se dostaly různé prvky tzv. masové kultury – komiksy, předměty z reklam, celebrity, věci běžné potřeby. Nejčastějším prostředkem byla koláž. Nejznámějšími představiteli byli Andy Warhol, Roy Lichtenstein a Richard Hamilton.²²

¹⁸ PROKOP, Vladimír. *Kapitoly z dějin výtvarného umění: pro výuku dějin umění na středních školách*. Poděbrady: O.K.-Soft, 2003. ISBN 80-238-0377-8. S. 54-55.

¹⁹ ŠAMŠULA, Pavel a Jarmila HIRSCHOVÁ. *Průvodce výtvarným uměním IV*. 3. vyd. Úvaly: Albra, 2006. Pomocné knihy pro učitele a žáky (Albra). ISBN 80-7361-005-1. S. 82-84.

²⁰ Tamtéž, s. 82-85.

²¹ PROKOP, Vladimír. *Kapitoly z dějin výtvarného umění: pro výuku dějin umění na středních školách*. Poděbrady: O.K.-Soft, 2003. ISBN 80-238-0377-8. S. 56.

²² Tamtéž, s. 58.

Průvodním jevem pop-artu je happening – umělecká tvorba, která předpokládá aktivní účast diváků na procesu tvorby díla. Ten probíhá improvizacním stylem. Historicky bychom mohli happening zařadit do dadaismu. Propagátory byli např. Allan Kaprow nebo u nás Milan Knížák.²³

Od 60. let se v umění setkáváme také s tvorbou konceptuální, jež se velmi těžko přesně vymezuje. Obecně se dá říci, že konceptuální umělci mají experimentální tendence odmítající tradiční sochařské a malířské metody. Snahou je vyslat posláni, že koncept, neboli myšlenka schovaná za dílem, je minimálně stejně důležitý jako vizuální tvorba díla.²⁴

Dalším významným stylem projevujícím se od 60. let 20. století je postmodernismus, který nemá jednotný styl, ale jde o různé postoje k výtvarnému umění. Postmodernisté stírají rozdíly mezi populární kulturou a vysokým uměním. Na rozdíl od modernistů je jejich umění kontroverzní, vtipné, satirické nebo absurdní. Umělci tvořícími v tomto slohu jsou Gerhard Richter, Jeff Koons, Gilbert a George.²⁵

V současném umění lze nalézt mnoho tvůrčích přístupů. Autoři využívají tradičních i nových médií.²⁶ Rozvoj technologií umožnil např. vzestup videoartu a internet artu. Videoart pracuje s digitální a analogovou kamerou, čímž vytváří pohyblivý obraz. Na rozdíl od běžných filmů jsou krátké, cyklické a nesoustředí se na dialogy či ztvárnění příběhu.²⁷ Net art přichází v 90. letech se vznikem internetu. Pohybuje se na hraně technického a výtvarného světa. Může se jednat o zvuky, videa, programy, texty, animace, skripty, nebo jejich kombinace. Projekt musí vznikat přímo na internetu a být jím také šířen. Představitelé tohoto umění jsou Heath Bunting, Alexei Shulgin nebo česká umělkyně Markéta Baňková.²⁸

²³ PROKOP, Vladimír. *Kapitoly z dějin výtvarného umění: pro výuku dějin umění na středních školách*. Poděbrady: O.K.-Soft, 2003. ISBN 80-238-0377-8. S. 58.

²⁴ Tamtéž, s. 59.

²⁵ HODGE, Susie. *Stručný příběh moderního umění: kapesní průvodce klíčovými směry, díly, tématy a technikami*. Přeložil Jan PODZIMEK, přeložil Dina PODZIMKOVÁ. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2078-9. S. 42.

²⁶ BLÁHA, Jaroslav a Jan SLAVÍK. *Průvodce výtvarným uměním: [kapitoly k učebnici dějepisu pro 9. r. ZŠ]*. 2. vyd. Úvaly: Albra, redakce SPL - Práce, 2007. Pomocné knihy pro učitele a žáky (Albra, redakce SPL - Práce). ISBN 978-80-7361-038-8.

²⁷ Artmix: Současný videoart — Česká televize. *Česká televize* [online]. Copyright © [cit. 08.06.2020]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10123096165-artmix/215562229000002/>

²⁸ *University information system MENDELU* [online]. Dostupné z: https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/zobraz_cast.pl?cast=28855;lang=cz

Je těžké odhadnout, jakým směrem se může umění vyvinout dál, čím a jak ještě může překvapat.

2 POJEM UMĚLECKÉ DÍLO

Umělecké dílo je záměrně vytvořená činnost člověka, jejíž hlavním úkolem je plnit funkci estetickou. Do uměleckých děl se řadí jak objekty vnímané vizuálně, jako sochy nebo obrazy, tak abstraktní díla, do kterých spadá hudba (symfonie, opery), literatura (především básně) a film. Každé dílo má určitý smysl a umělec do něj vkládá své představy, nálady, přání, názory.²⁹ Základním principem je, že umělecké dílo má sice smysl, ale chybí mu účel. „*Neexistuje ani pro technický užitek, ani pro ekonomickou výhodu, ani pro didakticko-pedagogické poučení a polepšení, ale pro vyjevující zpodobení. Nic „nezamýšlí“, nýbrž „znamená; nic „nechce“, nýbrž „je“.*“³⁰

2.1 VNÍMÁNÍ UMĚLECKÉHO DÍLA

Jak bude dané umělecké dílo vnímatelem pochopeno, závisí na mnoha faktorech. Jedním z nich je aktuální nálada dané osoby, souhrn okolností, při kterých vnímání probíhá, a také, jak daná osoba na dílo nahlíží. Umělecké dílo můžeme vnímat:³¹

- Jako **běžnou věc nebo předmět**. Estetické vnímání začne v momentě, kdy si pozorovatel uvědomí, že se jedná o umělecké dílo.
- Jako „**odraz objektivní skutečnosti**“ a také odraz vztahu člověka k ní.
- Jako „**odraz subjektivní skutečnosti**“, kdy jde o způsob sebevyjádření umělce.
- Jako **znak neboli způsob mezilidské komunikace**, pomocí kterého se lidé vyjadřují a navzájem si sdělují rozličné informace.

²⁹ Informační systém [online]. Copyright © [cit. 15.05.2020]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1421/podzim2014/US_42/ode/52642457/384167-Kadlecova_Ludmila-ESEJ.pdf

³⁰ GUARDINI, Romano a Walter ZAHNER. *O podstatě uměleckého díla*. Praha: Centrum teologie a umění, 2009. Delfín (Triáda). ISBN isbn978-80-87256-03-9. S. 40.

³¹ HAZUKOVÁ, Helena. *Objevujeme s dětmi kulturu a společnost: dítě a společnost*. Praha: Raabe, c2014. Rozvíjíme dítě v jednotlivých oblastech předškolního vzdělávání. ISBN 978-80-7496-165-6. S. 23.

- Jako **model zobrazující určité pojetí světa**, poměrně ucelený soubor znalostí, přesvědčení, hodnot, víry, životních cílů, norem chování, které uznává celkové chápání a vidění světa.³²

V těchto možnostech můžeme nalézt individuální rozdíly ve vnímání každého jedince a také určitou logiku postupně jdoucích fází u recipienta jako jedince zahrnujícího dospělého i dítě. Oba pohledy na tuto skutečnost mají svůj pedagogický význam.³³

2.2 INTERPRETACE UMĚLECKÉHO DÍLA

Pojem interpretace je obecně známý jako chápání, porozumění a vysvětlení nějaké myšlenky, jevu nebo textu. Interpretace se objevuje každodenně v našich životech a pramení z lidské potřeby přijít na smysl a význam jevů, díky kterým lépe porozumíme světu.³⁴

U uměleckého díla interpretace napomáhá pochopit jejich obsah a význam, čímž se stávají pro nás srozumitelnějšími. K porozumění díla nám napomáhají otázky typu: „*Co to je? Jak je to uspořádáno? K čemu to patří? Jak to vzniklo? Komu to prospívá?*“ aj.³⁵

Pro vhodnou tvorbu obsahů, metod, forem ve výchově uměním a zhodnocení výtvarné zkušenosti nám mohou napomoci složky výtvarného zážitku od Jana Slavíka, které znázorňují čtyři možné přístupy k uměleckému dílu. První se nazývá významová a zabývá se otázkou, **co** konkrétně je v díle zobrazeno a o co v něm jde. Další složka je konstruktivní, která řeší, **jak** je dílo vyjádřeno, charakterizováno a jak vznikalo. Empatická část se zaměřuje na to, **kdo** se na nás obrací svým projevem, a co cítil autor při tvorbě. Poslední, prožitková složka, se věnuje tomu, **co prožíváme**, a jak se cítíme při seznamování s dílem. Všechny zmíněné aspekty spolu navzájem souvisejí. Je ale důležité brát zřetel na každou stránku jednotlivých složek samostatně, neboť se každá zaměřuje a rozvíjí něco jiného, a tím i ovlivňuje, jaké zážitky a pocity si odnese z výtvarného setkání.³⁶

³² HAZUKOVÁ, Helena. *Objevujeme s dětmi kulturu a společnost: dítě a společnost*. Praha: Raabe, c2014. Rozvíjíme dítě v jednotlivých oblastech předškolního vzdělávání. ISBN 978-80-7496-165-6. S. 23.

³³ Tamtéž, s. 23.

³⁴ KALNICKÁ, Zdeňka. *Interpretace*. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2019. ISBN 978-80-7599-144-7. S. 9.

³⁵ SLAVÍK, Jan. *Umění zážitku, zážitek umění: teorie a praxe artefietiky*. Praha: Univerzita Karlova, 2001. ISBN 80-7290-066-8. S. 247.

³⁶ Tamtéž, s. 253, 255.

3 VÝTVARNÁ VÝCHOVA V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Výtvarnou výchovou rozumíme proces úmyslného působení na děti za použití speciálních prostředků, který má určené své cíle, obsah, učivo a systém. K uskutečňování výtvarné výchovy jsou zapotřebí výtvarné činnosti, které se promítají v jejím obsahu, ale současně jsou i jejím prostředkem.³⁷ Další výtvarný prostředek je výtvarná technika, která umožňuje dětem se (sebe)vyjádřit a tato zkušenost následně „ovlivňuje postoje k oblasti prostředků a forem výtvarného sdělení, včetně osvojování výtvarných uměleckých děl a napomáhá pochopení jejich významů v souladu s jejich životní i výtvarnou zkušeností.“³⁸

V mateřské škole má výtvarná tvorba různé podoby. Jedná se převážně o tvorbu explorační, volnou, užitou a výtvarnou akci. Explorační umožňuje dětem získávat poznatky o prostředcích ve výtvarné výchově a dovednosti s jejich zacházením či využitím. Pod tuto tvorbu spadá výtvarný experiment a výtvarná hra. Volnou tvorbou rozumíme úkoly zahrnující malbu, kresbu, grafiku či sochařství s předem daným námětem. Do této skupiny patří tematické práce nebo ilustrace k pohádkám, písničkám apod. Užitá tvorba pod sebe zařazuje činnosti mající zvolený účel, materiál či dekor. Děti většinou zdobí různé předměty, nebo vyrábí přímo své ozdoby. Specifická tvorba je výtvarná akce, jejíž cíl není materializovaný výsledek, ale spíše výtvarná akce odehrávající se „v konkrétním čase a prostoru.“ Tuto tvorbu je možné dětem přiblížit přes slavnosti, lidové tradice a rituály.³⁹

Výtvarné činnosti by se ale neobešly bez důležité osoby, kterou je učitel. Mareš, Průcha a Walterová definují slovo učitel v „Pedagogickém slovníku“ jako „jeden ze základních činitelů vzdělávacího procesu, kvalifikovaný pedagogický pracovník, spoluzodpovědný za přípravu, řízení, organizaci a výsledky tohoto procesu.“⁴⁰

³⁷ HAZUKOVÁ, Helena. *Výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, 2011. Nahlížet - nacházet. ISBN 978-80-87553-30-5. S. 33.

³⁸ Tamtéž, s. 49.

³⁹ Tamtéž, s. 45-47.

⁴⁰ PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8. S. 261.

3.1 VÝZNAM DĚTSKÉHO VÝTVARNÉHO PROJEVU

Dětská kresba je velmi vhodný prostředek k poznávání dítěte. Díky ní můžeme u dítěte zjistit jeho úroveň vývoje a intelektu. Také poznáme jeho touhy, sny, přání, úzkosti a obavy. Kromě toho slouží obrázky jako prostředek komunikace. Každé namalované dílo má předem své určení a je pro danou osobu vymyšleno a přizpůsobeno.⁴¹ Pro děti je kresba jedna z nejpřirozenějších činností, není potřeba je do ní nutit a samy ji vyhledávají.⁴²

3.2 CHARAKTERISTIKA STÁDIÍ DĚTSKÉHO VÝTVARNÉHO PROJEVU

Ke správnému pochopení a zhodnocení dětských výtvarných prací je potřeba znát stádia výtvarného projevu dítěte. V knize „*Výtvarný projev dítěte předškolního věku v jednadvacátém století*“ jsou uvedeny čtyři různé fáze, které se navzájem mohou nezávisle mísit.⁴³

a) Fáze čáranic

- Tato fáze probíhá od 2,5 do 3 let.⁴⁴ Jde spíše o experimenty, prostřednictvím kterých se dítě seznamuje s výtvarným projevem. Dětská kresba je v tomto stádiu ještě bezobsažná⁴⁵ a je spojena s fyzickými pohybovými projevy, kdy dítě sleduje svůj pohyb paže, který následně přenáší pomocí tužky na papír. Raduje se z možnosti výběru barev, formátů a z počtu dokončených produktů. V kresbě se objevuje spleť linií, které se spojují v uzavřené tvary. Až déle je dítě začíná pozorovat a hledat v nich určité významy.⁴⁶

⁴¹ COGNET, Georges. *Dětská kresba jako diagnostický nástroj*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0499-2. S. 11.

⁴² DAVIDO, Roseline. *Kresba jako nástroj poznání dítěte*. Vyd. 2. Přeložil Alena LHOTOVÁ, přeložil Hana PROUSKOVÁ. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-415-1. S. 15.

⁴³ STEHLÍKOVÁ BABYRÁDOVÁ, Hana. *Výtvarný projev dítěte předškolního věku v jednadvacátém století*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-3818-4. S. 62, 69.

⁴⁴ Tamtéž, s. 62-63.

⁴⁵ HAZUKOVÁ, Helena a Pavel ŠAMŠULA. *Didaktika výtvarné výchovy I*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2005. ISBN 80-7290-237-7. S. 57.

⁴⁶ STEHLÍKOVÁ BABYRÁDOVÁ, Hana. *Výtvarný projev dítěte předškolního věku v jednadvacátém století*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-3818-4. S. 62-63.

b) Fáze zobrazování opakovaných tvarů

- Dítě si uvědomuje důležitost určitých tvarů a se zálibou je opakovaně zobrazuje. Od tří let si začíná všimnout, co kreslí, a ve svých spontánních tvorbách nachází známé figury, věci, či okolí. Ty s přibývajícím věkem začíná slovně pojmenovávat a opakovat. Často ale své stanovisko k daným tvarům mění, a jednou zobrazují to, jindy zase něco jiného.⁴⁷

c) Fáze symbolizace a ideoplasticismu

- V této fázi se dítě začíná řídit novým principem reprodukce světa. Při něm jsou postavy, předměty a události zaznamenávány abstraktně jednoduchými geometrickými tvary, liniemi, barevnými skvrnami a šrafováním. Oblíbeným námětem je člověk, který už je zobrazen proporcčně přesněji, ale stále syrově, hrubě a symbolicky bez snahy o přímou souvislost s jeho skutečným vzhledem. Do kresby se dostávají pocity a děje, které jsou zachyceny abstraktně v podobě čaranic.⁴⁸

d) Fáze vizualizace a raného poetického fyzioplasticismu

- Na konci vývoje výtvarného projevu předškoláka přichází úsilí interpretovat postavy, události a předměty tak, jak jsou viděny. Dítě se snaží, aby se to, co kreslí, podobalo realitě. V kresbě nevyčerpatelně kombinuje to, co vidí a co si bezprostředně vyabstrahuje. Bez okolků spojuje oba tyto druhy pojetí skutečnosti.⁴⁹

3.3 VÝTVARNÉ VIDĚNÍ, MYŠLENÍ A PROŽÍVÁNÍ DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

Tyto psychologické procesy jsou rozvíjeny již od preprimárního vzdělávání, což dokazují znalosti dětí ohledně výtvarných podnětů, jako jsou tvary, linie, struktura, barvy a jejich kvality, do kterých zařazujeme barevnost, velikost apod. Výtvarné vidění, jehož vývoj jde ruku v ruce s vnímáním, je ve výtvarné výchově velmi významné. Liší se od běžného vidění a „*je vysoce subjektivní vizuálně-haptickou formou estetického vnímání poskytující senzuační estetický zážitek vnímané skutečnosti. Je úzce propojené*

⁴⁷ STEHLÍKOVÁ BABYRÁDOVÁ, Hana. *Výtvarný projev dítěte předškolního věku v jednadvacátém století*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-3818-4. S. 64.

⁴⁸ Tamtéž, s. 65.

⁴⁹ Tamtéž, s. 66-67.

s pozorovacími schopnostmi a estetickými preferencemi jednotlivce, schopností výtvarné empatie, ideově-estetické analýzy a zážitkové syntézy. Je předpokladem výtvarné tvořivosti jedince.“ Pod výtvarným prožíváním lze obecně chápat jakékoliv pozorování, které nám přináší potěšení. Děti ho mohou zažívat i na procházce, kdy sledují přírodu okolo. V užším smyslu je výtvarné prožívání doprovázející proces u výtvarné tvorby jedince, která je neoddělitelně spojena s výtvarným cítěním, myšlením a prožíváním. Také se uvádí, že prožívání zahrnuje hluboké zážitky, vznikající při úvahách o vnitřním světě jedince, nebo při výtvarné činnosti. Výtvarné myšlení je schopnost používat výtvarnou komunikaci. Jeho základní vlastnosti jsou tvořivost, pružnost, rychlost, důslednost a samostatnost. Nejlepší způsob, jak výtvarné myšlení rozvíjet, je u výtvarné aktivity a rozhovoru o ní, kdy se děti učí poznávat vlastnosti a podstaty věcí a jevů, které nejsou zjistitelné smysly.⁵⁰

3.4 CÍLE A PŘÍNOSY VÝTVARNÉ VÝCHOVY

Cíle neoddělitelně patří k pedagogickým procesům a jejich realizacím. Jeden z hlavních cílů výtvarné výchovy se zaměřuje na tvořivé myšlení a následné přenesení myšlenky do výtvarné tvorby. Další klade důraz na seberealizaci a sebevýraz, místo přesného zobrazování a napodobení předloh. Za velmi podstatný cíl pokládáme kvalitu procesu při výtvarné tvorbě, díky kterému se u dětí rozvíjejí a podporují příslušné kompetence dítěte.⁵¹

Dále bychom cíle výtvarné výchovy mohli rozdělit do čtyř oblastí, vázajících se k elementárním druhům lidské činnosti. Jedná se o činnost poznávací, komunikační, přetvářecí a hodnotově orientační. Poznávací činnost se zabývá objekty, se kterými se děti seznamují a získávají tak nové poznatky. Děti touto činností rozvíjejí fantazii, představivost, „*myšlení v materiálu*“ a pomáhá jim k porozumění řeči používané ve výtvarné výchově. Komunikační činnost se věnuje vzájemné interakci mezi jedinci při činnosti. Rozvíjené dispozice jsou např. vizuální gramotnost, schopnost (sebe)vyjádření, či schopnost porozumět vyjádření jiného autora. Přetvářecí činnost lze

⁵⁰ ROCHOVSKÁ, Ivana a Dagmar KRUPOVÁ. *Umělci v mateřské škole: aktivity zaměřené na interpretaci výtvarného umění*. Přeložil Michaela ŠKULTÉTY. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1120-4. S. 13, 15, 16.

⁵¹ HAZUKOVÁ, Helena. *Výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, 2011. Nahlížet - nacházet. ISBN 978-80-87553-30-5. S. 36.

chápat jako konání jedince, které aktivně provádí změny objektu. Změna může být pouze v představě nebo skutečná, neboli materiální. U dětí tímto podporujeme výtvarnou tvořivost, schopnost používat výtvarné prostředky, aj. Hodnotově orientační činnost souvisí s prožíváním a poznáváním. Jeho podstatou je zaměření se na objekt, jeho pozorování a následné vrácení se k jedinci ve formě hodnocení a informací o důležitých vlastnostech objektu. Probouzíme tím schopnost tvořit si pozitivní vztah k umění a kultuře nebo citlivost k estetickým podnětům.⁵²

Již zmíněný významný a obsáhlý sebezvoje podporuje intuitivní myšlení, vizuální vnímání, kterým přijímáme informace, dále kritické myšlení, jež nám umožňuje strážlivý pohled na danou problematiku, či pozitivní jednání a pocity jedince. Také rozvíjí tvůrčí schopnosti, motoriku nebo týmovost.⁵³

Cíle ve výtvarné výchově se také mohou vztahovat k různým terapiím pomáhajícím k duševní hygieně, sebezpoznání, citové vyrovnanosti, individualizaci vlastních projevů či vytvoření vhodné náplně volného času.⁵⁴

3.5 PROPOJENÍ VÝTVARNÉ VÝCHOVY S RVP PV

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV) je státní dokument vymezující požadavky, podmínky a pravidla předškolního vzdělávání. Je zásadním východiskem pro tvorbu školních vzdělávacích programů (ŠVP), ze kterých následně vychází třídní vzdělávací programy (TVP).⁵⁵

V dokumentu je zmíněno pět vzdělávacích oblastí, které v sobě zahrnují dílčí vzdělávací cíle, vzdělávací nabídku a očekávané výstupy.⁵⁶ Výtvarná výchova by se měla podílet na všeobecném vzdělávání. Z oblasti *Dítě a jeho tělo* se věnujeme např. oblasti rozvoje zraku, hmatu, jemné a hrubé motoriky, u *Dítě a jeho psychika* podporujeme rozmach slovní zásoby, představivost, tvořivost, sebezpoznání, *Dítě a ten druhý* se zabývá rozvíjením spolupráce a komunikativních dovedností, *Dítě a společnost* se zaobírá

⁵² HAZUKOVÁ, Helena. *Výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, 2011. Nahlížet - nacházet. ISBN 978-80-87553-30-5. S. 34-35.

⁵³ Tamtéž, s. 37.

⁵⁴ Tamtéž, s. 37-38.

⁵⁵ Poznámky z přednášek Mgr. Milana Podpery. *Metodika předškolního vzdělávání 1*, ZČU Plzeň, 2018.

⁵⁶ HAZUKOVÁ, Helena. *Výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, 2011. Nahlížet - nacházet. ISBN 978-80-87553-30-5. S. 18.

seznamováním dětí s kulturou, a poslední oblast *Dítě a svět* se snaží dosáhnout toho, aby děti měly kladný vztah k umění a byly schopné esteticky hodnotit.⁵⁷

4 SETKÁNÍ S UMĚLECKÝM DÍLEM

Tato kapitola se věnuje možnostem sledání dětí s uměleckou tvorbou, prostřednictvím které mají děti příležitost seznámit se s výtvarnými prostředky v umění a různými technikami v něm používaných. Zprostředkování a vzdělávání skrz umění je možné realizovat buď přímo ve třídě mateřské školy, nebo při návštěvě galerie či muzea, kde nám s edukací mohou pomoci a poradit zkušení lektori.

4.1 EDUKAČNÍ PROJEKTY VE TŘÍDĚ MATEŘSKÉ ŠKOLY

Cílem výtvarných projektů je nechat děti pozorovat umělecká díla, vnímat je, přemýšlet o nich a hledat spojitosti, aby o díle dokázaly mluvit a měly schopnost vytvořit své vlastní. Neexistují přesné kroky, jak interpretovat umělecká díla, ale je velmi podstatné, abychom dětem nepředkládali mnoho teorie a spíše se zaměřili na spontánní diskuse o dílech a o tom, jak je vnímají. Velký důraz je také kladen na praktickou část realizovanou interpretačními aktivitami. K tomuto uskutečnění je potřeba, aby učitel měl dostatečně odborných znalostí ohledně stránky pedagogické i umělecké. Učitel by měl také umět přizpůsobit své reakce momentální situaci, vytvářet tvořivou atmosféru a být schopen ozvláštnit běžné věci.⁵⁸ Pro splnění tvořivého vyučování existuje šest zásad, které vymezil americký psycholog E. P. Torrance. Těmi zásadami jsou:⁵⁹

- **Respektování neobvyklých otázek.**

Jejich zodpovězení dodává dítěti sebevědomí a podporuje jeho aktivitu.⁶⁰

⁵⁷ HAZUKOVÁ, Helena. *Didaktika výtvarné výchovy VI.: tvořivost a výtvarná výchova*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7290-434-1. S. 124-133.

⁵⁸ ROCHOVSKÁ, Ivana a Dagmar KRUPOVÁ. *Umělci v mateřské škole: aktivity zaměřené na interpretaci výtvarného umění*. Přeložil Michaela ŠKULTÉTY. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1120-4. S. 28, 45-46.

⁵⁹ HAZUKOVÁ, Helena. *Didaktika výtvarné výchovy VI.: tvořivost a výtvarná výchova*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7290-434-1. S. 42.

⁶⁰ Tamtéž, s. 42.

- **Respektování imaginativního a nezvyklého.**
Tvořivé děti vnímají věci a vztahy mezi nimi jinak. Je tedy důležité, aby si učitel těchto myšlenek všiml a uznával je.⁶¹
- **Pozornost učitele a podpora dětských myšlenek.**
Děti často nevěří, že jejich myšlenky mají význam. Je podstatné, aby jim učitel dal najevo, že jejich nápady jsou cenné.⁶²
- **Dávat dětem možnost „učit se z vlastní iniciativy“ a věřit v jejich vlastní výsledky.**
Učitel by měl nechat děti tvořit samostatně, aby se naučily pracovat s chybou a nebály se zkoušet nové věci.⁶³
- **Vyčlenit dětem čas k učení bez hodnocení výsledků činnosti.**
Zbavuje děti obav, že musejí vykázat za všech okolností hodnotitelný výsledek.⁶⁴
- **Hodnocení od učitele má být podpořeno důvody a nastiňovat kauzality plynoucí z činnosti.**
Hodnocení typu dobré nebo špatné nestačí. Učitel dává prostor dětem pro hodnocení sama sebe, nebo vysvětlí jejich hodnocení ve spojitostech.⁶⁵

Další zásady, které by učitelé měli uplatňovat při interpretaci umění, se vážou k artefietice.⁶⁶ Toto pojetí výtvarné výchovy využívá tvořivé činnosti k intelektuálnímu, sociálnímu a emocionálnímu rozvoji.⁶⁷ Dle Slavíka k artefietickým principům patří **důraz na autenticitu**, což pomáhá dětem získat schopnost spontánního vyjádření. Princip podporující **„individualitu výrazového projevu“** ukazuje dětem, že není špatné se lišit a být originální. **„Důraz na vzájemné obohacování“** učí děti využít každého objeveného rozdílu k vzájemnému obohacení a radosti. Následující princip se věnuje **posílení citlivosti „pro objevování rozdílností, ale i vzájemných souvislostí“**, který se váže ke schopnosti

⁶¹ HAZUKOVÁ, Helena. *Didaktika výtvarné výchovy VI.: tvořivost a výtvarná výchova*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7290-434-1. S. 42.

⁶² Tamtéž, s. 42.

⁶³ Tamtéž, s. 42.

⁶⁴ Tamtéž, s. 43.

⁶⁵ Tamtéž, s. 43.

⁶⁶ ROCHOVSKÁ, Ivana a Dagmar KRUPOVÁ. *Umělci v mateřské škole: aktivity zaměřené na interpretaci výtvarného umění*. Přeložil Michaela ŠKULTÉTY. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1120-4. S. 46.

⁶⁷ SLAVÍKOVÁ, Vladimíra, Helena HAZUKOVÁ a Jan SLAVÍK. *Výtvarné čarování: artefietika pro předškoláky a mladší školáky*. 2., upr., (V SPL-Práce 1. [sic]) vyd. Úvaly: Albra (redakce SPL-Práce), 2010. ISBN 978-80-7361-079-1. S. 8.

hledat rozdíly nejen ve výtvarných technikách, ale i v individuálních výrazech dětí, čímž může být např. držení hlavy či způsob chůze. **Zevšeobecňování individuální zkušenosti** umožňuje dětem přicházet na spojitost vlastních uměleckých projevů s projevy kultury. Další princip klade **důraz na zážitek**, který navozuje učitel prostřednictvím tajemné atmosféry a zesílením vnitřní účasti dětí. Jako poslední princip je uvedeno „**soustředění na souvislosti různých forem výrazu**“ zaměřující se na aktivní hledání vztahů mezi různými kategoriemi výrazového chování a na přenášení jednoho typu výrazu do jiného. Může to být např. objevování kontextu mezi oblékáním umělce a jeho výtvarným vyjádřením nebo vyjadřování malby pomocí pohybu.⁶⁸

Nesmíme zapomenout na jedno z nejzákladnějších kritérií pro úspěšný edukační proces, kterým je umět děti správně emocionálně motivovat.⁶⁹

4.2 GALERIJNÍ A MUZEJNÍ EDUKACE

Prostřednictvím výstav v muzeu či galerii je dětem dáována možnost získat neobvyklé zážitky, nové informace a poznatky, které jim interpretací ve třídě nelze nahradit. Prostředí a atmosféra institucí navozuje specifický druh prožívání a vnímání originálů děl, což může mít důležitý až magický efekt na to, jak budou děti v budoucnu, jako dospělí, vnímat kulturní dění. Galerie a muzea nabízejí nejen edukační programy zaměřené na konkrétní výstavy, ale i metodické příručky k samostatným edukačním činnostem.⁷⁰ Všechny vzdělávací programy vycházejí a jsou uzpůsobeny cílům z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (RVP PV).⁷¹

Pro práci s uměleckým dílem prostřednictvím galerie či muzea jsou určeny tři fáze. Nejprve se jedná o přípravu dětí na návštěvu jedné z těchto institucí, kdy děti např. zjišťují, kam půjdou, debatují o pravidlech chování v muzeu či galerii, přemýšlejí

⁶⁸ ROCHOVSKÁ, Ivana a Dagmar KRUPOVÁ. *Umělci v mateřské škole: aktivity zaměřené na interpretaci výtvarného umění*. Přeložil Michaela ŠKULTÉTY. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1120-4. S. 46-47.

⁶⁹ Tamtéž, s. 165.

⁷⁰ *Didaktika výtvarné výchovy*. PhDr. Leonora Kitzbergerová, Ph.D. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014. Dostupné z: https://uprps.pdf.cuni.cz/UPRPS-353-version1-didaktika_vytvarne_vychovy.pdf. S. 16.

⁷¹ JAKUBCOVÁ HAJDUŠKOVÁ, Lucie, Marie FULKOVÁ a Vladimíra SEHNALÍKOVÁ. *Metodika II. Metodika realizace vzdělávacího galerijního/muzejního programu (pro základní vzdělávání)*. Praha: Univerzita Karlova v Praze a Uměleckoprůmyslové museum v Praze, 2013. Dostupné z: https://kvv.pdf.cuni.cz/KVV2-102-version1-editovana_metodika2zs.pdf. S. 6.

nad posláním těchto institucí a významu jejich programů. Ve druhé fázi se učitel a děti věnují již samotné výstavě, jejich vztahu k ní a jednotlivým exponátům. Učení je prováděno hlavně výtvarnou formou, kdy děti tvoří v ateliéru či dílně, a následným slovním zhodnocením. Třetí fáze se týká tematických obsahů navazujících na výstavu, které jsou probírány později v mateřské škole. Měl by být brán hlavně zřetel na práci s emocemi, které jsou základem struktury rozhovoru a vlastní dětské tvorby.⁷²

4.3 GALERIJNÍ A MUZEJNÍ PROGRAMY PRO DĚTI

V této kapitole se dozvíme o různých edukačních programech pro děti předškolního věku, které jsou nabízeny galeriemi a muzei v České republice. Jejich snahou je probudit u dětí zájem a cit o umění, rozvíjet jejich představivost, tvořivost a napomáhat k poznání své osobnosti. Všechny programy pro MŠ jsou přizpůsobeny jejich věku a jsou zpracovány hravou formou. Určitě by se při vzdělávání v mateřských školách nemělo na tyto instituce zapomínat, neboť nám nabízejí mnoho zpestření a námětů, jak seznámit děti s kulturou a uměním.

4.3.1 GALERIE

Národní galerie Praha

Při návštěvě této galerie je možné zúčastnit se edukačního programu přizpůsobeného dětem mateřské školy.⁷³ Galerie nabízí k výstavám a sbírkám např. projekt s názvem „*Co měl Rembrandt pod čepicí?*“, kdy děti poznají, prostřednictvím interaktivní procházky, život a dílo slavného malíře.⁷⁴ Jiný z programů nese jméno „*Barevný svět*“ a dětem zprostředkovává téma míchání barev, jejich výrobu a vzájemné vztahy mezi nimi.⁷⁵ Prostřednictvím projektu „*Co jsem našel, to jsem schoval*“ mohou děti poznat tajemství

⁷² JAKUBCOVÁ HAJDUŠKOVÁ, Lucie, Marie FULKOVÁ a Vladimíra SEHNALÍKOVÁ. *Metodika II. Metodika realizace vzdělávacího galerijního/muzejního programu (pro základní vzdělávání)*. Praha: Univerzita Karlova v Praze a Uměleckoprůmyslové museum v Praze, 2013. Dostupné z: https://kvv.pdf.cuni.cz/KVV2-102-version1-editovana_metodika2zs.pdf. S. 9-10.

⁷³ *Ceník programů pro školy - Národní galerie Praha*. Národní galerie Praha [online]. Dostupné z: <https://www.ngprague.cz/cenik-programu-pro-skoly>

⁷⁴ *Doprovodný program - Národní galerie Praha*. Národní galerie Praha [online]. Dostupné z: <https://www.ngprague.cz/program-detail/co-mel-rembrandt-pod-cepici/>

⁷⁵ *Doprovodný program - Národní galerie Praha*. Národní galerie Praha [online]. Dostupné z: <https://www.ngprague.cz/program-detail/barevny-svet/>

a příběhy schované za každou věcí kolem nás. Děti si při objevování vytvoří svou sérii tajuplných historek a zkusí si techniku asambláže.⁷⁶ Je také možné se zúčastnit vzdělávacího programu „*O mamince*“, který se koná v měsících duben a květen, neboť program souvisí se Svátkem matek. Jeho náplní je obeznámit děti se životem a charakteristikou postav sv. Jáchyma, sv. Anny, Panny Marie a sv. Josefa. Děti např. zjistí, proč je Panna Marie vyobrazována s modrým pláštěm a korunou, nebo proč je tak významnou a často zobrazovanou osobností ve středověku. Děti budou při této příležitosti prozkoumávat díla „*sv. Anna Samotřetí*“, „*Oltář z Velhartic*“, „*Madona vyšehradská*“ a další. Po načerpání inspirace ze soch a obrazů se děti přesunou do ateliéru, kde si vyzkouší vlastní tvorbu. Na konci si odnesou vyrobené přáníčko pro maminku.⁷⁷ Rovněž je v prostorách galerie přístupná herna pro děti ve věku 1,5 až 5 let, která nabízí 4 až 6 stanovišť zaměřených na představení a seznámení s určitými uměleckými díly, které se obnovují každý týden. Děti se tak mohou pod vedením zkušených lektorů vydat do kouzelného a inspirativního světa umění a vytvořit si svá umělecká díla.⁷⁸

Západočeská galerie v Plzni

Tato galerie nabízí programy pro mateřské školy zaměřující se na zprostředkování a interpretaci výtvarného umění. Do těchto programů spadají galerijní animace, interaktivní programy, artefietické a tvůrčí dílny, komentované prohlídky s lektorem nebo animace pomocí pracovních listů. Galerijní animace a animační programy mají za úkol prostřednictvím hry probudit u dětí zájem a radost z umění a získat informace ohledně výtvarného umění a kultury. Tvůrčí dílny jsou zaměřeny a přizpůsobeny právě probíhajícím výstavám a děti si při nich mohou vyzkoušet mnoho výtvarných technik a postupů pod vedením zkušeného lektora. Na konci akce si děti mohou dané dílo odnést domů a s ním i získané zkušenosti z tvorby.⁷⁹ Nyní je k dispozici dílna k výstavě „*Od práce k zábavě*“, která seznamuje s typy využití volného času v 19. století v různých vrstvách

⁷⁶ *Doprovodný program - Národní galerie Praha*. Národní galerie Praha [online]. Dostupné z: <https://www.ngprague.cz/program-detail/co-jsem-nasel-to-jsem-schoval/>

⁷⁷ *Doprovodný program - Národní galerie Praha*. Národní galerie Praha [online]. Dostupné z: <https://www.ngprague.cz/program-detail/o-mamince/>

⁷⁸ *Národní galerie Praha* [online]. Dostupné z: <https://www.ngprague.cz/herny>

⁷⁹ *Formy vzdělávacích programů | Západočeská galerie v Plzni*. *Západočeská galerie v Plzni* [online]. Dostupné z: <http://www.zpc-galerie.cz/cs/formy-vzdelavacich-programu-1308>

společnosti.⁸⁰ Artefiletické dílny jsou oproti tvůrčím více zaměřené na zážitek a děti, díky účasti na těchto dílnách, mohou lépe poznat samy sebe, zlepšit si komunikační schopnosti, nebo podpořit rozvoj své emoční inteligence. Komentované prohlídky zase dětem přiblíží témata daných výstav a vystupující umělce. Pracovní listy obsahují hravou formou zpracované úkoly a dětem připomenou nejdůležitější okamžiky výstavy.⁸¹

Galerie Klatovy-Klenová

Galerie poskytuje animační programy k probíhajícím výstavám přizpůsobené dětem MŠ, jejichž součástí je tvorba vlastního díla nebo za spolupráce ostatních zhotovení kolektivního výtvaru.⁸² V tomto roce si připravila edukační program „Hradní páni a paní“ probíhající na hradě Klenová, jejíž obsah seznamuje děti s jeho historií, architektonickými slohy a významnými osobnostmi daných dějin.⁸³ Program je utvořen na způsob procházky, kdy děti plní různé pohybové úkoly a dozvídají se při tom tajemné příběhy s poučením. Děti si na závěr udělají vlastní papírový hrad s princeznami, rytíři, katy, strašidly či kouzelnými zvířaty.⁸⁴

Moravská galerie

Tato instituce nabízí velké množství dětských edukačních programů. V této době je na výběr z programů vázajících se k výstavě „Brno předměstí Vídně“. Jeden z prvních projektů se nazývá „Bludičky v labyrintu“, kde děti hledají cestu za uměním 19. století. Zkoumají tvary, barvy a náměty děl z různé výšky, vzdálenosti nebo prostřednictvím zrcadla.⁸⁵ Program „Pohádka o sluníčku“ vypráví o pejskovi a kočičce hádajících se, kdo umí hezčí sluníčko. V galerii děti poznávají různá umělecká díla a nalézají odpověď

⁸⁰ Od práce k zábavě. Podoby volného času v umění 19. století | Západočeská galerie v Plzni. *Západočeská galerie v Plzni* [online]. Dostupné z: <http://www.zpc-galerie.cz/cs/od-prace-k-zabave-podoby-volneho-casu-v-umeni-19-stoleti-1558>

⁸¹ Formy vzdělávacích programů | Západočeská galerie v Plzni. *Západočeská galerie v Plzni* [online]. Dostupné z: <http://www.zpc-galerie.cz/cs/formy-vzdelavacich-programu-1308>

⁸² Pro mateřské školy | Galerie Klatovy - Klenová. [online]. Copyright © Galerie Klatovy [cit. 21.05.2020]. Dostupné z: <https://www.gkk.cz/cs/pro-skoly/pro-materske-skoly/>

⁸³ Animace na hradě Klenová | Galerie Klatovy - Klenová. [online]. Copyright © Galerie Klatovy [cit. 21.05.2020]. Dostupné z: <https://www.gkk.cz/cs/pro-skoly/animace-na-hrade-klenova/>

⁸⁴ *Animační programy hrad Klenová*. Galerie Klatovy Klenová, příspěvková organizace, 2019. Dostupné z: https://www.gkk.cz/uws_files/animace/2019/hradniamimace2019%20.pdf

⁸⁵ Moravská galerie v Brně - Edukační programy . *Moravská galerie v Brně - Úvodní strana* [online]. Copyright © 2010 Moravská galerie v Brně [cit. 21.05.2020]. Dostupné z: <http://www.moravska-galerie.cz/moravska-galerie/vzdelavani/skoly/edukacni-programy-pro-skoly.aspx>

na otázku, jak kreslit. Stejně jako ve správné pohádce vše dobře dopadne a děti si jako památku odnesou pracovní list s ilustracemi od Venduly Chalánkové. Další program „*Dva kamarádi*“ nás vezme do světa Josefa Čapka a jeho kamarádů vystupujících na obrazech či v jeho knihách. Vytvořit si vlastní zahradu plnou překrásných rostlin, které nikdy nezvadnou, je možné v programu „*Co nám roste na zahrádce*“, který seznamuje děti s druhy rostlin vysazených v Jurkovičově vile a pokračuje následnou výrobou malovaných a vyřezávaných květin. „*O židličce Aničce*“ zase dětem představí, jak souvisí nábytek a umění. Pomocí vlastních těl si děti vyzkouší utvořit různé tvary nábytku a následně si vytvoří model skříně nebo židle. Přímo v prostorách výstavy se nachází interaktivní ateliér a relaxační zóna. Děti si tam mohou vyzkoušet hru „*Dobrodružství sběratele umění*“, díky níž poznají sbírky Moravské galerie z 19. století.⁸⁶

4.3.2 MUZEA

Západočeské muzeum v Plzni

Pod tuto instituci spadá mnoho dalších muzeí a budov, jimiž jsou Hlavní budova Západočeského muzea, Národopisné muzeum Plzeňska, Muzeum Dr. Bohuslava Horáka ve městě Rokycany, Muzeum církevního umění plzeňské diecéze, Muzeum loutek, Vodní hamr Dobřív a Pamětní síň Jindřicha Mošny.⁸⁷ K nabízeným stálým programům Západočeského muzea určeným pro mateřské školy patří „*Příběh na niti*“ probíhající v Muzeu loutek, kdy děti mají možnost poznat loutky jak za sklem, tak přímo „v akci“. Následně si manipulaci s nimi mohou vyzkoušet v divadle. K výukovému programu jsou nachystané pracovní listy ve formě omalovánek.⁸⁸ Národopisné muzeum Plzeňska zase každoročně pořádá doprovodný program k expozici „*Jak se žilo na Plzeňsku*“, který tradičním zvykem vynášení „Morany“ vítá jaro. Děti se pomocí tohoto programu seznámí s touto tradicí a oslaví odchod zimy.⁸⁹ Další programy se mění s typem a obdobím výstavy.

⁸⁶ *Edukační programy pro mateřské školy*. Moravská galerie v Brně, 2020. Dostupné z: http://www.moravska-galerie.cz/media/2145157/a5_ms_2020.pdf

⁸⁷ Naše muzea - Články. *Západočeské muzeum v Plzni | Pro návštěvníky* [online]. Copyright © [cit. 14.05.2020]. Dostupné z: <https://www.zcm.cz/o-muzeu/objekty>

⁸⁸ *Západočeské muzeum v Plzni | Pro návštěvníky* [online]. Copyright ©w, [cit. 14.05.2020]. Dostupné z: <https://www.zcm.cz/images/dokumenty/Muzeumloutek.pdf>

⁸⁹ *Západočeské muzeum v Plzni | Pro návštěvníky* [online]. Copyright © [cit. 14.05.2020]. Dostupné z: <https://www.zcm.cz/images/dokumenty/vynaseni-morany.pdf>

Např. do konce března je možné zúčastnit se s dětmi výukového programu „Zimní návštěva u profesora Skupy“ v Muzeu loutek, kdy si děti vyzkoušejí marionety a mohou si vyrobit také svou vlastní v podobě sněhuláka. Jako bonus je vytvoření fotografie se všemi zúčastněnými, s jejich vytvořenými loutkami a se zimním motivem v pozadí.⁹⁰

Národní muzeum

Muzeum pro děti připravuje velkou škálu zajímavých a lákavých vzdělávacích programů vztahujících se převážně ke stálým výstavám v objektech spadajících pod Národní muzeum. V expozici „Hrajeme si v Panteonu“ se děti seznámí s příběhem Panteonu a osobnostmi, které jsou na obrazech nebo pomocí soch v této budově vystaveny. Dané osobnosti představují určité profese, které si děti v podobě živých obrazů navzájem představí.⁹¹ Edukační program „Pod souhvězdím Jižního kříže“ umožňuje dětem nahlédnout do světa protinožců. Prostřednictvím vystavených objektů si děti popovídají o tichomořské kultuře, jejích znacích a zamyslí se, co s nimi máme společného, a v čem se naopak odlišujeme. V druhé části se zaměřuje na australské duchy a jejich podoby, které se následně pokusí děti tradiční tečkovanou technikou ztvárnit.⁹² Netradiční zážitek mohou děti zažít s programem „S loutkou v muzeu“, kdy vás muzeem provází místní loutka. Z prohlídky si děti odnesou vlastní vyrobenou papírovou loutku.⁹³ Další nezapomenutelný prožitek mohou děti získat v expozici „Posloucháme a kreslíme Vltavu“, kdy se děti dozvědí o životě a tvorbě slavného českého skladatele, a následně si vyzkouší výtvarně ztvárnit jeho skladbu Vltava na papír.⁹⁴ Poslední z nynějších programů určených mateřským školám s názvem „Cesta kolem světa“ spojuje výtvarnou, hudební

⁹⁰ Muzeum loutek v Plzni - Zimní návštěva u profesora Skupy - O loutkách a sněhulácích. [online]. Copyright © [cit. 14.05.2020]. Dostupné z: <https://www.muzeum-loutek.cz/cs/aktuality/360-zimni-navsteva-u-profesora-skupy-o-loutkach-a-snehulacich>

⁹¹ Hrajeme si v Panteonu - Národní muzeum. *Národní muzeum* [online]. Dostupné z: <https://www.nm.cz/program/pro-skoly/hrajeme-si-v-panteonu>

⁹² Pod souhvězdím Jižního kříže - Národní muzeum. *Národní muzeum* [online]. Dostupné z: <https://www.nm.cz/program/pro-skoly/pod-souhvezdim-jizniho-krize>

⁹³ S loutkou v muzeu - Národní muzeum. *Národní muzeum* [online]. Dostupné z: <https://www.nm.cz/program/pro-skoly/s-loutkou-v-muzeu>

⁹⁴ Posloucháme a kreslíme Vltavu - Národní muzeum. *Národní muzeum* [online]. Dostupné z: <https://www.nm.cz/program/pro-skoly/poslouchame-a-kreslime-vltavu>

a dramatickou složku. Společně se děti vydají poznávat svět, dokreslují si různorodá prostředí vhodná k daným zemím a hrají na rozmanité množství hudebních nástrojů.⁹⁵

4.3.3 ONLINE PROGRAMY PRO DĚTI

Mnoho galerií, muzeí a vzdělávacích institucí z důvodu svého uzavření přesunuly své činnosti do online světa, pomocí kterého nabízejí dětem různé materiály a tvořivé úkoly na doma. K tomuto programu se připojila i Katedra výtvarné výchovy Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, která připravila pro děti projekt s názvem „*Bez názvu. Nedatováno.*“ obsahující metodické listy, které se zaměřují na pojetí vzdělávání uměním. V učebních materiálech se tedy objevují témata týkající se vztahu skutečnosti a umění, osob, které vytváří umění, nebo náplně práce restaurátorů. Dále se na internet přesunuly i různé výtvarné kurzy a kroužky. Děti se třeba mohou zúčastnit online kurzu animace, který vede Markéta Kolářová, která chce dětem ukázat a přiblížit, jak se tvoří počítačové hry. Národní galerie Praha zase prostřednictvím sociálních sítí přidává jednou týdně kreativní výzvu, kterou děti mohou splnit. Galerie Rudolfinum zpřístupňuje každou neděli obsah tvořivých dílen, kde se děti seznamují s různými autory a jejich technikami malování. Moravská galerie v Brně nabízí dětem online videa vedená galerijními lektory, podle kterých si můžete s dětmi v domácím prostředí něco vytvořit.⁹⁶

⁹⁵ Cesta kolem světa - Národní muzeum. *Národní muzeum* [online]. Dostupné z: <https://www.nm.cz/program/pro-skoly/cesta-kolem-sveta>

⁹⁶ Výtvarná výchova online? Edukátoři galerií a vzdělávacích platforem nabízí inspirace pro tvoření doma | Vltava. *Český rozhlas Vltava* [online]. Copyright © 1997 [cit. 11.05.2020]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/vytvarna-vychova-online-edukatori-galerii-a-vzdelavacich-platforem-nabizi-8180112>

PRAKTICKÁ ČÁST

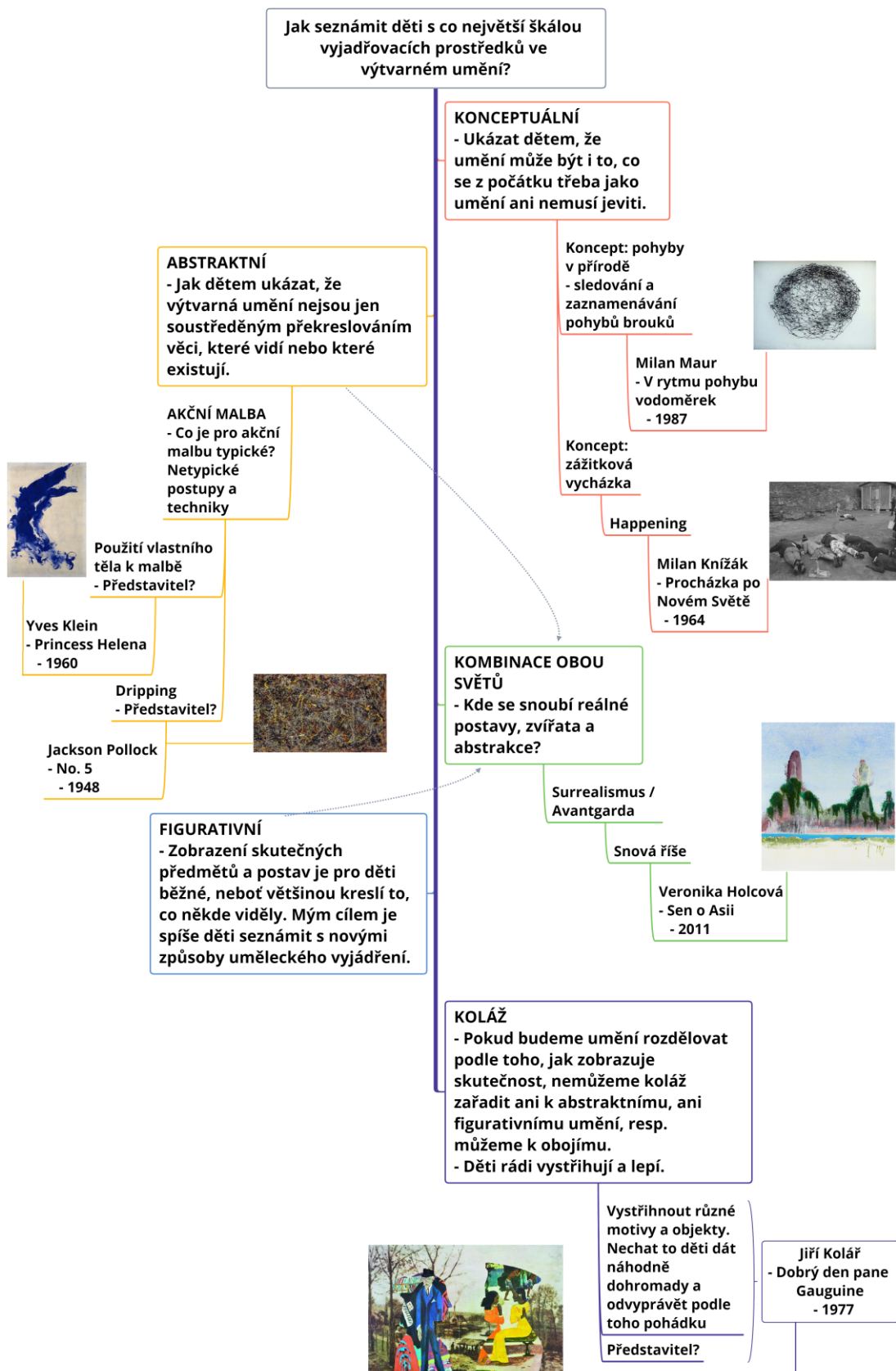
5 ÚČEL A CÍL VÝTVARNÝCH ÚKOLŮ

Cílem mé bakalářské práce je seznámit děti v mateřské škole s vybranými uměleckými díly, a tím jim otevřít a rozšířit svět umění. Výtvarné úkoly by měly dětem napomáhat k uvolnění těla i mysli, svobodnému vyjádření, poznávání svých pocitů, zábavě a radosti. Též rozvíjejí tvořivé myšlení, vedou k samostatnému rozhodování a podporování touhy po objevování. Při uskutečňování výtvarných činností se děti učí toleranci, respektu vůči názoru druhého, spolupráci, empatii a zlepšují své komunikační dovednosti. Umění jim napomáhá porozumět okolnímu světu a chápat jeho smysl. Také je může naučit vnímat věci a svět z více úhlů pohledu, což jim může v budoucnu pomoci při řešení různých životních otázek a problémů.⁹⁷

U výtvarných činností jsem se zaměřila na to, aby si děti zkusily i tvorbu svobodnou, intuitivní, podvědomou, akční, a ne pouhé tvoření dle předloh dospělých. Kvůli tomu jsem také zvolila pestré zastoupení vyjadřovacích prostředků výtvarného umění, se kterými se děti seznámí, což jsem znázornila níže v myšlenkové mapě. Dané autory jsem si vybrala, protože mě zaujali svým netradičním způsobem vyjádření a netradičními technikami, které lze vyzkoušet aplikovat s dětmi.

⁹⁷ HAZUKOVÁ, Helena. *Výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, 2011. Nahlížet - nacházet. ISBN 978-80-87553-30-5. S. 34-38.

5.1 MYŠLENKOVÁ MAPA

Obrázek č. 1 Myšlenková mapa

6 REALIZOVANÉ VÝTVARNÉ ÚKOLY

Dva výtvarné projekty jsem realizovala v mateřské škole ve Dvorci ve třídě Motýlků. Cílová skupina byly děti ve věku od 3 do 6 let. Třída byla heterogenní.

Opatření kvůli epidemii COVID-19 zabránila plánované realizaci dalších úkolů přímo v mateřské škole. Třetí úkol jsem tedy ověřila se dvěma sourozenci, se kterými jsem měla možnost pracovat. Oba jsou předškoláci. Holčičce je 6 let a chlapečkovi 7 let. Čtvrtý úkol plnili také jednotlivci – tříleté děvče a čtyřletý chlapec.

6.1 BAREVNÉ KOTRMELCE

6.1.1 YVES KLEIN A JEHO TVORBA

Yves Klein byl francouzský umělec žijící v letech 1928-1962, který se narodil do malířské rodiny. Při studiu začal cvičit judo, které mu pomáhalo k poznávání lidského těla. Po studiích cestoval po Evropě, a také navštívil Japonsko, kde se věnoval zen-buddhismu a judu. Roku 1955 se Klein přistěhoval do Paříže, kde začal provozovat školu juda a hrát v jazzovém orchestru. Tento rok také uspořádal první samostatnou výstavu a díky jejímu úspěchu se začal věnovat umění více. Často spolupracoval se svým přítelem Armanem Fernandezem. Měl s ním velmi blízký vztah a nechal po něm pojmenovat jednoho ze svých synů. Yves Klein se řadí mezi nejdůležitější umělce poválečné éry. Byl představitelem evropské neodadaistické skupiny⁹⁸, tzv. nových realistů. Toto označení je používáno pro skupinu mladých umělců tvořících v New Yorku v 50. a 60. letech, kteří chtěli, aby bylo umění sdílné a dostupné pro všechny. Zabývali se obyčejnými věcmi, kterým chtěli navrátit originalitu a ozvláštnit je.⁹⁹ Klein nejčastěji maloval modrou barvou, která pro něj měla důležitý význam a zprostředkovávala mu pocit svobody, duchovna a nekonečného prostoru. Dokonce si nechal modrou barvu v tomto konkrétním odstínu patentovat jako IKB (International Klein Blue). Klein ji objevil v průběhu upravování sklepa pro svoji meditaci.¹⁰⁰ Yves Klein byl typický představitel

⁹⁸ Yves Klein | ARTMUSEUM.CZ. ARTMUSEUM.CZ [online]. Copyright © 1999 [cit. 27.04.2020]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=518

⁹⁹ DEMPSEY, Amy. *Umělecké styly, školy a hnutí: encyklopedický průvodce moderním uměním*. 2. vyd. Praha: Sloart, 2005. ISBN 80-7209-731-8. S. 210-213.

¹⁰⁰ *Encyklopedie výtvarného umění*. Praha: Svojtka a Vašut, 1996. ISBN 80-7180-167-4. S. 251.

akční malby¹⁰¹, která se zaměřuje na umělecké projevy předváděné živě, a na přímý kontakt a spolupráci s divákem¹⁰², a také konceptuálního umění¹⁰³, které zdůrazňuje důležitost idey nebo myšlenky, která byla zapojena do díla.¹⁰⁴ Dokazují to Kleinovy projekty a metody tvoření. Například opaloval plátna plamenometem, uspořádal výstavu bez jediného obrazu, prodával prázdnotu za zlato, a to následně naházela do řeky Seiny. Jedna z jeho nejslavnějších sérií je nazvaná „*Anthropométries*“, ve které byly nahé modelky potřeny jeho modrou barvou, a následně tahány dle jeho instrukcí po plátně. Yves Klein zemřel v pouhých čtyřiatřiceti letech na infarkt roku 1962 v Paříži.¹⁰⁵

6.1.2 ZÁKLADNÍ POPIS DIDAKTICKÉHO ÚKOLU

Námět	Barevné kotrmelce
Počet zúčastněných	15 dětí, rozdělené na 3 skupiny po 5 dětech
Časová dotace	1 den
Inspirační východiska	Yves Klein – dílo ze série „ <i>Anthropométries</i> “ s názvem „ <i>Princess Helena</i> “, 1960. V našem projektu tvoříme dílo netradičním způsobem s použitím našich těl, což se podobá také autorově tvorbě.
Pomůcky	Velké čtvrtky, igelity, temperové barvy, dílo Yvese Kleina.
Učivo	Malířské experimenty, pohyby těla, práce s otiskem, interpretace Yvese Kleina.
Formulace cíle úkolu	Dítě si vybere jednu barvu. Dítě vyzkouší zvolené pohyby na čtvrtce. Dítě zhodnotí, co vzniklo na čtvrtce po realizovaných pohybech.
Kritéria hodnocení	Dítě dokáže zhodnotit, co vidí, nebo co mu připomíná vzniklé dílo na čtvrtce.

¹⁰¹ Yves Klein | ARTMUSEUM.CZ. ARTMUSEUM.CZ [online]. Copyright © 1999 [cit. 27.04.2020]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=518

¹⁰² ROCHOVSKÁ, Ivana a Dagmar KRUPOVÁ. *Umělci v mateřské škole: aktivity zaměřené na interpretaci výtvarného umění*. Přeložil Michaela ŠKULTÉTY. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1120-4. S. 36.

¹⁰³ Yves Klein | ARTMUSEUM.CZ. ARTMUSEUM.CZ [online]. Copyright © 1999 [cit. 27.04.2020]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=518

¹⁰⁴ ROCHOVSKÁ, Ivana a Dagmar KRUPOVÁ. *Umělci v mateřské škole: aktivity zaměřené na interpretaci výtvarného umění*. Přeložil Michaela ŠKULTÉTY. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1120-4. S. 10.

¹⁰⁵ Yves Klein | ARTMUSEUM.CZ. ARTMUSEUM.CZ [online]. Copyright © 1999 [cit. 27.04.2020]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=518

Kontexty výtvarného úkolu	Tento týden jsme měly téma „ <i>Skřítek Medovníček a zatoulaný drak</i> “. Děti měly za úkol namalovat pro ztraceného dráčka hvězdnou oblohu z různých barev, aby si na ní mohl hrát. Hvězdná obloha by mohla pomoci dráčkovi najít správnou cestu zpět k nám do mateřské školy za Medovníčkem, kterému se po něm moc stýská. Díky hvězdné obloze by se u nás dráček mohl cítit příjemně a jako doma.
----------------------------------	---

Cíle RVP PV a jejich konkretizace

- ***Dítě a jeho tělo***

- *uvědomění si vlastního těla* (množství pohybů a možnosti provedení; uvědomění, že můžeme tvořit i vlastním tělem)
- *zdokonalování dovedností v oblasti hrubé a jemné motoriky, ovládání pohybového aparátu a tělesných funkcí*¹⁰⁶ (válení, skákání, chození po čtvrtce)

- ***Dítě a jeho psychika***

- *rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních i produktivních* (vyjadřování svých pocitů, myšlenek; naslouchání druhým)
- *rozvoj zájmu o výtvarnou formu sdělení verbální i neverbální* (povídání si o vzniklých dílech; ukazování a popisování podobných děl od autora)
- *rozvoj představivosti a fantazie* (vyjádření, co vidím v rozmazaných barvách a co mi to připomíná)
- *rozvoj poznatků, schopností a dovedností umožňujících pocity, získané dojmy a prožitky vyjádřit*¹⁰⁷ (ukazování děl v závěrečném kruhu; možnost vyjádřit svůj názor, pocit, myšlenku, nápad)

- ***Dítě a ten druhý***

- *rozvoj kooperativních dovedností*¹⁰⁸ (schopnost domluvit se, kdo si vezme jakou barvu)

¹⁰⁶ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: MŠMT, 2018. Dostupné z: file:///C:/Users/acer/Downloads/RVP%20PV%20leden%202018.pdf. S. 15.

¹⁰⁷ Tamtéž, s.17-21.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 23.

- **Dítě a společnost**

- *seznámení se světem kultury a umění* (seznámení s uměleckým dílem Yvese Kleina)
- *vytvoření základů pozitivních vztahů ke kultuře a umění*¹⁰⁹ (v závěrečném kruhu vyjádření svých pocitů a uvědomění si, že tvoření je zábava)

6.1.3 PRŮBĚH VÝTVARNÉHO ÚKOLU

Fáze výtvarného úkolu

1. Motivace

Čtení příběhu o zatoulaném drakovi z knihy *„Nové pohádky od skřítků Medovnička“* od Jana Lebedy. Pohádka se jmenovala *„Jak vítr větroplach musel přestat zlobit“* a byl upravený její konec. Skřítkovi Medovničkovi vítr Větroplach odnesl dráčka a Medovniček je teď moc smutný. My, abychom mu pomohly s hledáním, dráčkovi namalujeme hvězdnou oblohu, která by ho mohla přivést zpět. Na hvězdné obloze bude moci poté skotačit.

2. Formulace zadání výtvarného úkolu učitelem

- „Vytvoř hvězdnou oblohu pro dráčka, na které může dovádět a hrát si. Nejprve si vyber barvu, která se podle tebe bude dráčkovi zamlouvat. Vymačkávej temperovou barvu z tuby a vytvářej dráhy, kudy padají hvězdy. Stříkej barvu rovnoměrně po celé ploše papíru, aby nebe hrálo barvami a dráčkovi se u nás líbilo. Při přemísťování dávej pozor na sebe i své kamarády, abyste se nesrazili, nebo na sebe nevyhlili barvu. Až budeš mít hotovo, tak polož zbytek barvy zpět na stůl, a počkej na ostatní. Poté se společně na náš výtvar podíváme a popovídáme si o tom, co z toho vzniklo.“
- „Výborně! Nyní je celý papír pokrytý barevnými hvězdnými drahami! Teď už zbývá dráčkovi ukázat, jak si může na barevném nebi pohrát. Zkuste dovádět jako on. Přikryji papír igelitem a vpustím vás na dračí hřiště. Můžete se po něm procházet, válet sudy, dělat kotrmelce, zkrátka všechny dračí kousky, které vás napadnou. Buďte ale opatrní, ať si nepochroumáte dračí křídla.“

¹⁰⁹ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: MŠMT, 2018. Dostupné z: <file:///C:/Users/acer/Downloads/RVP%20PV%20leden%202018.pdf>. S. 25.

3. Průběh realizace úkolu

- a) Učitel rozdělí děti do skupin.
- b) Děti ve skupinách nanášejí na velký formát papíru barvy dle vlastního výběru. Temperové barvy nanášejí z velké tuby přímo na papír. Cílem je pokrýt celý formát papíru rovnoměrně.
- c) Akční tvorba dle Yvese Kleina – děti tvoří monotyp pomocí otisků vlastního těla. Učitel přikryje papír s nanesenými barvami igelitem. Děti se po papíru mohou procházet, válet, skákat, dělat kotrmelce či jiné pohyby.

4. Reflektivní dialog

Děti sedí v kruhu okolo výsledných prací a hodnotí je v reflektivním dialogu. Seznámí se s dílem Yvese Kleina a s využitím zážitků z vlastní tvorby ho interpretují.

Reflektivní otázky: *Jaké pohyby jste využily k vytvoření Vašeho díla? Které slovo vás napadne jako první, když se díváte na dílo Yvese Kleina? Připomíná vám to něco? Líbí se vám nebo nelíbí? Jak si myslíte, že bylo dílo vytvořené? Proč myslíte, že použil tuto barvu?*

Obrázek č. 2 Yves Klein – „Princess Helena“, 1960¹¹⁰

¹¹⁰ Yves Klein Painting to Go Up For Auction At Christie's – ARTnews.com. ARTnews.com – *The Leading Source for Art News & Art Event Coverage* [online]. Copyright © 2020 Penske Business Media, LLC. All Rights reserved. [cit. 27.04.2020]. Dostupné z: <https://www.artnews.com/art-news/market/christies-yves-klein-13432/>

5. Reflektivní bilance učitele

Děti jsem zaujala už jen svojí přípravou pomůcek, kdy za mnou postupně chodily a ptaly se, co budeme dělat. Po rozdělení dětí jsem s každou skupinou pracovala samostatně. Před vysvětlením úkolu a po jeho dokončení jsem se jich vždy zeptala na pár otázek, které se vztahovaly k úkolu.

Já: Co bychom mohly dělat, když vidíte tyto pomůcky?

1. skupina: Barvit.
2. skupina: Tiskat ruce.
3. skupina: Válet se po papíru.

Já: Co si myslíte, že z toho vznikne?

1. skupina: Barvy se smíchají.
2. skupina: Smíchají se barvy. Nevím.
3. skupina: Barvy se rozpatlají.

Já: Jaké nové barvy vznikly?

1. skupina: Oranžová, tmavě zelená.
2. skupina: Oranžová, hnědá.
3. skupina: Tmavě zelená.

První skupina se skládala ze samých holčiček. Dvěma holčičkám byly tři roky, dalším dvěma bylo pět let a poslední členka byla předškoláčka ve věku šesti let. Holčičky se válely po břiše, točily se dokola na zadku, skákaly, dělaly kolébku, spaly, dělaly kotrmelce a lezly po čtyřech. Tvoření je velmi bavilo, a vydržely u úkolu velmi dlouho.

Druhou skupinu tvořily také samé holčičky. Čtyřem z pěti byly čtyři roky a jedné holčičce bylo pět let. Tato skupina po čtvrtce chodila, skákala, točila se dokola a válela se. Celkově skupina moc neexperimentovala ohledně možných pohybů na čtvrtce, ale oproti první skupině je více bavilo nanášení barev, kdy si při tom holčičky povídaly, co jim jaké barvy připomínají. K červené připodobnily krev, k modré sliz, k zelené trávu a ke žluté hořčici.

Ve třetí skupině byly čtyři chlapečci a jedna holčička. Třem chlapečkům a holčičce bylo šest let, jednomu chlapečkovi bylo pět let. Ti se po igelitu váleli, skákali a chodili.

Po vytvoření všech obloh jsme daly výtvořiny doprostřed kruhu a společně jsme si je prohlédly, protože se skupiny ještě navzájem neviděly. Popsaly jsme si, co mají všechny obrázky společné, co mají naopak jiné, a co v obrázcích vidíme. Následně jsem dětem poslala dílo od Yvese Kleina. Při prohlížení i po něm jsem se dětí ptala na různé otázky.

Já: Které slovo vás napadne jako první?

Děti: Patlanice.

Děti: Barva.

Děti: Smíchají.

Já: Připomíná vám to něco?

Děti: Kůň.

Děti: Býk.

Děti: Kráva.

Děti: Most.

Děti: Nevím.

Děti: Divoký prase.

Děti: Duha.

Já: Líbí se vám nebo nelíbí?

Děti: Líbí.

Já: Jak si myslíte, že bylo dílo vytvořené?

Děti: Válely se po tom.

Děti: Spinká Bobísek.

Já: Dílo bylo vytvořené podobně jako naše. Umělci s obrazem pomáhala žena, kterou nejprve natřel barvou, a poté ji tahal po papíře. Barva se tak tím otiskla na papír.

Já: Jak byste dílo nazvaly?

Děti: Patlanice.

Děti: Barvy.

Děti: Šmouha.

Děti: Smíchanice.

Já: Proč myslíte, že použil tuto barvu?

Děti: Chtěl vytvořit noc.

Děti: Stromy.

Po seznámení a porovnání děl, jsem dětem oznámila, že teď musíme dát naše hvězdné oblohy na okna, aby byly vidět i z nebe a aby zářily v noci na cestu, a zítra uvidíme, jestli naše obloha zavede dráčka zpět k nám.

Myslím, že celkově se výtvarný úkol povedl a děti si ho užily. Některé děti bavil celý proces vytváření hvězdné oblohy, některé zaujalo pouze nanášení barvy či pohyby na igelitu. Tím, že jsme každý jiný a každá skupina byla složena z dětí jiných věkových kategorií, probíhal proces tvoření u každé skupiny odlišně. Splnění úkolu ohledně rozmísťování barev po papíře se dařilo spíše starším dětem. Pro mladší děti bylo těžší

s barvou manipulovat a dělaly často louže na jednom místě. Při sezení v kruhu, seznamování se s díly ostatních a s dílem od Yvese Kleina byly děti velmi pozorné a spolupracovaly. Měly opravdu hodně nápadů k názvu děl, jak svých, tak Yvese Kleina. S výtvarným úkolem a prací dětí jsem byla velmi spokojená.

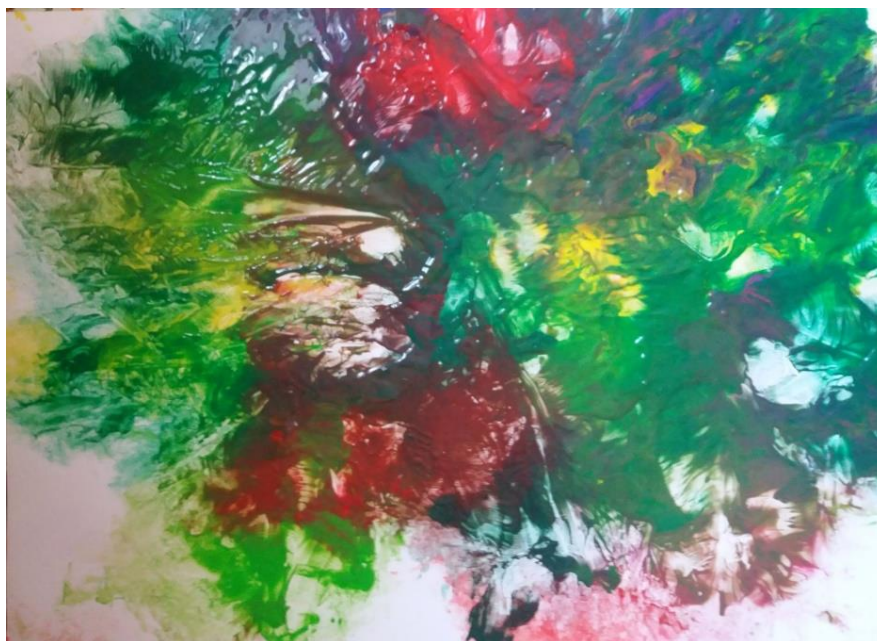
6.1.4 FOTODOKUMENTACE VÝTVARNÉHO ÚKOLU

Obrázek č. 3 První skupina

Obrázek č. 4 Druhá skupina

Obrázek č. 5 Třetí skupina

6.2 DRAČÍ SVĚT

6.2.1 VERONIKA HOLCOVÁ A JEJÍ TVORBA

Veronika Holcová je současná umělkyně, jejíž výtvary se pohybují na hranici abstraktní¹¹¹, nezpodobňuje ve svých dílech nic reálného¹¹², a figurativní tvorby¹¹³, která naopak zobrazuje konkrétní věci v reálné podobě, nebo alespoň co nejpodobnější skutečnosti.¹¹⁴ Vystudovala Akademii výtvarných umění nacházející se v Praze. Věnuje se malbě, kresbě a grafice. Díky své představivosti a fantazii, které do obrazů vkládá, si každý pozorovatel může namalované scénérie vyložit podle sebe a dosadit do nich vlastní vzpomínky, sny, představy. Do svých děl autorka promítá svůj osobní život, zážitky, přání a pocity. Její kresby bychom si mohli vyložit jako zápisky do deníčku. Nicméně, i když na sobě často nesou konkrétní postavy či události, mají spíše za úkol odrážet emoce,

¹¹¹ Artlist - databáze současného umění: Veronika Holcová. *Artlist - databáze současného umění: Artlist - Umělci* [online]. Copyright ©2006 [cit. 27.04.2020]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/veronika-holcova-2589/>

¹¹² ŠAMŠULA, Pavel a Jarmila HIRSCHOVÁ. *Průvodce výtvarným uměním IV*. 3. vyd. Úvaly: Albra, 2006. Pomocné knihy pro učitele a žáky (Albra). ISBN 80-7361-005-1. S. 66.

¹¹³ Artlist - databáze současného umění: Veronika Holcová. *Artlist - databáze současného umění: Artlist - Umělci* [online]. Copyright ©2006 [cit. 27.04.2020]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/veronika-holcova-2589/>

¹¹⁴ ŠAMŠULA, Pavel a Jarmila HIRSCHOVÁ. *Průvodce výtvarným uměním IV*. 3. vyd. Úvaly: Albra, 2006. Pomocné knihy pro učitele a žáky (Albra). ISBN 80-7361-005-1. S. 66.

podvědomé procesy a tužby v daných situacích, než situace či osoby samotné. Malby jsou lyrické a vznikají vrstvením barev na sebe, a díky tomu tvoří spoustu různých odstínů. V jejích obrazech se propojují techniky abstraktní a intuitivní malby spolu s propracovanými detaily. Typická jsou světlá místa zasazená do tmavých ploch, která propůjčují obrazům hloubku. Veronika Holcová zobrazuje převážně existující krajiny nebo se jimi alespoň nechává inspirovat. Inspiraci hledá v malbě starých mistrů, v obrazech Balthuse nebo Caspara Davida Friedricha. Bývá přirovnávána k umělkyni Toyen, která byla představitelkou surrealismu¹¹⁵, který se snažil o změnu ve způsobu vnímání skutečnosti, osvobodit lidské nevědomí a čerpal inspiraci ze snů, myšlenek a představ.¹¹⁶ Veronika Holcová vydala netradiční literárně výtvarnou publikaci „*Na dosah ruky*“, ve které pět různých spisovatelů popisuje její kresby pomocí básnických textů. Také ilustrovala knihu pro děti - „*Pohádky pro pana Izru*“. Svá díla vystavuje od roku 1993 na individuálních i skupinových výstavách nejen v České republice, ale i v zahraničí.¹¹⁷

6.2.2 ZÁKLADNÍ POPIS DIDAKTICKÉHO ÚKOLU

Námět	Dračí svět
Počet zúčastněných	15 dětí, rozdělené na 3 skupiny po 5 dětech
Časová dotace	1 den
Inspirační východiska	Veronika Holcová – dílo ze série „ <i>Dreams</i> “ zvané „ <i>Sen o Asii</i> “, 2011. Triptych. V projektu aplikujeme kontrast spojení snových abstraktních krajin, do kterých jsou vkládány reálné objekty.
Pomůcky	Díla z prvního projektu „ <i>Barevné kotrmelce</i> “, nůžky, látky, lepidla, barevné papíry, krepové papíry, tuž, špejle, fixy, dílo Veroniky Holcové.

¹¹⁵ Artlist - databáze současného umění: Veronika Holcová. *Artlist - databáze současného umění: Artlist - Umělci* [online]. Copyright ©2006 [cit. 27.04.2020]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/veronika-holcova-2589/>

¹¹⁶ DEMPSEY, Amy. *Umělecké styly, školy a hnutí: encyklopedický průvodce moderním uměním*. 2. vyd. Praha: Slovart, 2005. ISBN 80-7209-731-8. S. 153.

¹¹⁷ Artlist - databáze současného umění: Veronika Holcová. *Artlist - databáze současného umění: Artlist - Umělci* [online]. Copyright ©2006 [cit. 27.04.2020]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/veronika-holcova-2589/117>.

Učivo	Snový svět, triptych, interpretace Veroniky Holcové.
Formulace cíle úkolu	Dítě vymyslí postavu, nebo věc z dračího světa a nakreslí ji.
Kritéria hodnocení	Dítě zvládne vymyslet postavu, nebo věc z dračího světa. Dítě zvládne spolupracovat s ostatními a domluvit se, co nakreslí do dračího světa.
Kontexty výtvarného úkolu	Tento úkol se vztahoval opět k tematickému bloku „Skřítek Medovníček a zatoulaný drak“. Draček se k nám už vrátil, protože díky hvězdné obloze našel cestu zpět. Děti pro něj nyní nakreslí dračí svět. Představí si, jak by svět mohl vypadat. Také se zamyslí nad tím, co má draček rád, aby mu v jeho světě nic nescházelo. Poté ho překvapí a předají mu hotové dílo.

Cíle RVP PV a jejich konkretizace

• *Dítě a jeho tělo*

- zdokonalování dovedností v oblasti hrubé a jemné motoriky, ovládání pohybového aparátu a tělesných funkcí (lepení krepového papíru; stříhání nůžkami; malování špejlí, fixami)
- rozvoj a užívání smyslů¹¹⁸ (rozvoj hmatu při tvoření dračího světa; poznávání materiálu – látka, špejle, krepový papír)

• *Dítě a jeho psychika*

- rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních i produktivních (vyjadřování svých pocitů, myšlenek; naslouchání druhým)
- rozvoj zájmu o výtvarnou formu sdělení verbální i neverbální (tvoření dračího světa)
- rozvoj představivosti a fantazie (představit si dračí svět)
- rozvoj tvořivosti (vymyslet dračí svět a jeho znázornění)
- rozvoj poznatků, schopností a dovedností umožňujících pocity, získané dojmy a prožitky vyjádřit¹¹⁹ (seznámení s díly Veroniky Holcové; v závěrečném kruhu ukazování dračího světa; možnost vyjádřit svůj názor, pocity, myšlenky, nápady)

¹¹⁸ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: MŠMT, 2018. Dostupné z: file:///C:/Users/acer/Downloads/RVP%20PV%20leden%202018.pdf. S. 15.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 17-21.

- **Dítě a ten druhý**

- *rozvoj kooperativních dovedností*¹²⁰ (společná práce při tvoření dračího světa; schopnost domluvit se)

- **Dítě a společnost**

- *seznámení se světem kultury a umění*¹²¹ (seznámení s uměleckým dílem Veroniky Holcové)

6.2.3 PRŮBĚH VÝTVARNÉHO ÚKOLU

Fáze výtvarného úkolu

1. Motivace

Básnička s pohybem o dráčkovi s názvem „Na obloze“.

„Podívejte, milé děti,
(zakloníme mírně hlavu, dáme ruce k očím jako dalekohled)
co tam na obloze tiše letí,
(jednou rukou ukážeme na oblohu jako na draka)
je to papírový drak,
(stoj rozkročný, vzpažíme)
vyletěl až do oblak,
(upažíme, nakloníme tělo na jednu stranu)
létá si to mezi mraky,
(nakloníme tělo na druhou stranu)
zamávejte na něj taky.
(máváme oběma rukama na draka).“¹²²

Skřítek Medovníček a dráček si teď hrají venku, tak my bychom jim mohly udělat překvapení a nakreslit pro dráčka dračí svět.

¹²⁰ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: MŠMT, 2018. Dostupné z: file:///C:/Users/acer/Downloads/RVP%20PV%20leden%202018.pdf. S. 23.

¹²¹ Tamtéž, s. 25.

¹²² *Básničky pro dětičky. Zásobník týdenních témat pro práci s dětmi v MŠ - předškoláci* [online]. Copyright © 2014 Všechna práva vyhrazena. [cit. 21.05.2020]. Dostupné z: <https://skolka-pripravy.webnode.cz/basnicky-na-cely-rok/>

2. Formulace zadání výtvarného úkolu učitelem

„Najdi své kamarády, se kterými jsi pracoval včera. Sedněte si ke stolečku, kde leží vaše hvězdná obloha, a představte si dračí svět. Jak by mohl vypadat a co všechno v něm najdeme? Nevidíte už něco z dračího světa ve své hvězdné obloze? Nezapomeňte také na dráčka a zamyslete se, co má rád a co se mu líbí, aby mu něco v jeho dračím světě nechybělo. Až vymyslíte, co do dračího světa nakreslíte, tak si přijďte vybrat pomůcky. Je jich tady mnoho k dispozici a výběr je jen na vás. Najdete tu krepové papíry, tuže, špejle, nůžky, fixy, látky, lepidla a mnoho dalšího. Pokud budete chtít s něčím pomoci nebo poradit, nebojte se zeptat kamaráda nebo jedné z paní učitelek. Až budete mít hotovo, uklidte po sobě nepoužitý materiál. Vše, co se dá ještě použít, dejte na stoleček, zbytek vyhoďte do koše. Pokud nebudou mít ještě všichni hotovo, můžete si vybrat nějakou hračku a chvíli si pohrát, než všichni svá díla dokončí. Poté přineseme všechna díla do kruhu a lepenkou je spojíme v jeden velký dračí svět. Pak naše překvapení ukážeme dráčkovi a pověsíme dračí svět společně na zeď.“

3. Průběh realizace úkolu

- a) Učitel seznámí děti s dílem od autorky Veroniky Holcové ze série zvané „*Dreams*“.
- b) Učitel rozdělí děti do skupin, ve kterých pracovaly minulý den, a připraví jim jejich hvězdnou oblohu.
- c) Děti ve skupinách přemýšlejí nad znázorněním dračího světa. Po společné domluvě jdou ke stolečku, kde jsou připravené pomůcky k jeho znázornění – nůžky, lepidla, krepové papíry, fixy, tuže, špejle, fixy a další. Výběr pomůcek záleží na dětech. Ve skupinách se společně domlouvají a pomáhají si. Cílem je vytvořit dračí svět pro dráčka a zvládnout spolupracovat.
- d) Všechny tři díla společně spojíme do jednoho velkého dračího světa – triptychu. Ukážeme dílo dráčkovi a pověsíme ho na okno.

4. Reflektivní dialog

Děti sedí v kruhu okolo děl Veroniky Holcové a seznamují se s nimi. Při prohlížení se děti ptám na různé otázky.

Reflektivní otázky: *Co vidíte v díle? Je něco nahoře na skalách? Viděly jste sovu hned, nebo až po delším prohlédnutí? Co tam dělá? Je tam sama? Vidíte ještě něco dalšího na skalách? Proč myslíte, že tam sloup je? Myslíte, že by ty skály mohl chránit? Jaká barva je v díle hodně použita? Má ještě něco jiného modrou barvu kromě nebe? Myslíte si, že taková krajina by mohla být u nás v České republice? Co by mohlo být v dračím světě?*

Obrázek č. 6 Veronika Holcová – „Sen o Asii“, 2011¹²³

5. Reflektivní bilance učitele

S dětmi jsme si sedly do kruhu a doprostřed jsem položila dílo Veroniky Holcové. Děti si dílo prohlížely a nahlas ho komentovaly. Po chvílce prohlížení jsem se jich začala ptát na otázky.

Já: Co vidíte v díle?

Děti: Oblohu.

Děti: Skálu.

Děti: Kameny.

Já: Co je nahoře na skalách?

Děti: Já nic nevidím.

Děti: Pták.

¹²³ Veronika Holcová, Painting – detail obrazu. *Veronika Holcová* [online]. Dostupné z: <http://www.veronikaholcova.cz/Gallery.aspx?Year=10&ID=119>

Děti: To je sova!

Já: Máte pravdu, je tam sova. Viděly jste ji hned, nebo až po delším prohlédnutí?

Děti: Já hned!

Děti: Já ale nic nevidím.

Já: Co tam sova dělá?

Děti: Bydlí.

Děti: Čeká na jídlo.

Já: Je tam sama?

Děti: Jo.

Já: Vidíte ještě něco dalšího na skálách?

Děti: Stromy.

Děti: Sloup.

Já: Ano, jsou tam stromy i sloup. Proč myslíte, že tam sloup je?

Děti: Někdo ho postavil.

Děti: Nevím.

Děti: Mohla by to být kaplička, jako máme tady u školky.

Já: Myslíte, že by ty skály mohl chránit?

Děti: Jo.

Já: Jaká barva je v díle hodně použítá?

Děti: Zelená.

Děti: Modrá.

Já: Má ještě něco jiného modrou barvu kromě nebe?

Děti: Jo, tam pod skálou.

Děti: To je asi voda.

Děti: Nějaká řeka.

Já: Myslíte, že taková krajina by mohla být u nás v České republice?

Děti: Asi jo.

Děti: Ne.

Následně jsem dětem řekla, že budeme dále pracovat s našimi hvězdnými oblohami ze včera a vytvoříme na nich dračí svět pro našeho dráčka, abychom mu to u nás zpřijemnilly. Ale nejdříve se zkusíme podívat na náš výtvar, jestli v něm už nevidíme nějakého dráčka, nebo něco jiného z dračího světa. Pokud bychom něco objevily, tak to stačí jen obtáhnout a zvýraznit, aby to bylo dobře vidět.

Já: A děti, co by mohlo být v dračím světě?

Děti: Dračí obchod.

Děti: Draci.

Děti: Domy.

Děti se následně rozprchly ke svým výtvorům položeným na stolečkách a začaly se domlouvat, co nakreslí. Postupně jsem skupiny obcházela, poslouchala je, někdy se zeptala, co tam budou kreslit, nebo jim pomohla s přípravou některých pomůcek. V každé skupině byl vždy nějaký předškolák, který řídil danou skupinu a pomáhal mladším.

První skupina namalovala obchod se zeleninou, který hlídá pes. Vedle obchodu je zahrada s rozkvétajícími květinami. Od obchodu vede cesta, na které stojí auto. Cesta pokračuje na pole s bramborami, mrkví a jablky. Vedle pole je další zahrada s květinami. Na obloze je sluníčko a ptáčky. Druhá skupina v dračím světě vytvořila dračí maminku s vajíčkem, dračí krám, domečky pro dráčky, velkého draka s dlouhým jazykem a mraky. Třetí skupina nakreslila domeček pro malého dráčka, obchod s dračím oblečením, mašličkami a lízátky. Z obchodu vede skluzavka na zahradu, na které je houpačka pro draky. Dále namalovaly dračí hřiště na fotbal, dračí nádraží a okénko pro nakupování lístků, dračí obchod se zmrzlinou. Na celé městečko se směje z oblohy sluníčko.

Všechny tři světy jsme následně slepily dohromady v jeden velký, a ten jsme potom ukázaly našemu dráčkovi. Nakonec jsme se společně na památku s dílem vyfotily.

Děti nebyly zvyklé pracovat ve skupinách, takže ze začátku nevěděly, co mají dělat. Seděly u stolečku a ptaly se mě, co nakreslit. Postupně jsem je obcházela a povídala si s nimi o dračím světě. Při rozhovoru dostaly nápady a začaly tvořit. Nejdéle tvořila třetí skupina, která se z většiny skládala z předškoláků. Měly opravdu originální nápady. Druhá a první skupina pracovala kratší čas, takže dračí světy nemají tolik propracované.

6.2.4 FOTODOKUMENTACE VÝTVARNÉHO ÚKOLU

Obrázek č. 7 První skupina

Obrázek č. 8 Druhá skupina

Obrázek č. 9 Třetí skupina

Obrázek č. 10 Triptych

6.3 NEPOSEDNÉ KAPIČKY

6.3.1 JACKSON POLLOCK A JEHO TVORBA

Americký představitel akčního umění Jackson Pollock, přezdívaný „Jack the Dripper“, žil v letech 1912-1956. Dětství strávil v Kalifornii a Arizoně se svými čtyřmi bratry, matkou a otcem, který se věnoval zemědělství. Prostřednictvím otcových cest se Pollock seznámil s kulturou domorodých indiánů. V jeho osmnácti letech začal studovat se svým bratrem v New Yorku na Art Students' League u malíře Thomase Harta Bentona, který pro něj byl v začátcích tvoření inspirací. Brzy ale převážil umělcův vlastní přístup k umění. Výrazný vliv na Pollocka měla však i Bentonova osobnost, neboť byl těžký alkoholik, a sám Pollock nastoupil během šesti let do protialkoholní léčebny.¹²⁴ Pollockova raná díla byla ovlivněna mexickými nástěnnými obrazy a surrealismem.¹²⁵ Po hospodářské krizi, při které pracoval v programu pro umělce a pomáhal budovat školy, knihovny a nemocnice, se začala jeho tvorba posouvat k abstraktním a barevným liniím.¹²⁶ Více pozornosti se mu dostalo po výstavě v New Yorku vedle Picassových děl. Pollock je spojen s pojmem „*dripping*“¹²⁷, což je technika, kdy se barva lije, kape, nebo stříká přímo z plechovky na připravený podklad.¹²⁸ Zavedl systém malby „ze čtyř stran“ s položením plátna na zem, díky čemuž může doslova vstoupit do obrazu. Prosazuje používání syntetických barev na hliník či kov.¹²⁹ Místo štětcem barvu na plátno stříkal nebo lil. Jeho nejoriginálnější díla vznikla v poválečném období. Byla tvořena velkými propletenými obrazci rozlévané nebo stříkané barvy. K jeho významným dílům patří „*Muž a žena*“, „*Moby Dick*“, „*Levandulová mlha*“, „*Číslo 1*“ nebo „*Sbližování*“. Pollock se stal velmi proslulým a uznávaným umělcem. Zemřel předčasně při autonehodě roku 1956.¹³⁰

¹²⁴ HODGE, Susie. *Velikáni umění: sto největších malířů a sochařů historie*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2011. ISBN 978-80-7451-082-3. S. 186-187.

¹²⁵ Viz kapitola 6.2.1.

¹²⁶ HODGE, Susie. *Velikáni umění: sto největších malířů a sochařů historie*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2011. ISBN 978-80-7451-082-3. S. 186-187.

¹²⁷ GUTTUSO, Renato, Jiří KOTALÍK a Věra LAUDOVÁ. *O malířích*. Přeložil Alena BAHNÍKOVÁ, přeložil Václav BAHNÍK. Praha: Odeon, 1984. Odeon (Odeon). S. 169.

¹²⁸ Abstraktní umění v mateřské škole. *Metodický portál RVP - Modul Články* [online]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/278/ABSTRAKTNI-UMENI-V-MATERSKE-SKOLE.html/>

¹²⁹ GUTTUSO, Renato, Jiří KOTALÍK a Věra LAUDOVÁ. *O malířích*. Přeložil Alena BAHNÍKOVÁ, přeložil Václav BAHNÍK. Praha: Odeon, 1984. Odeon (Odeon). S. 169.

¹³⁰ HODGE, Susie. *Velikáni umění: sto největších malířů a sochařů historie*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2011. ISBN 978-80-7451-082-3. S. 186-187.

6.3.2 ZÁKLADNÍ POPIS DIDAKTICKÉHO ÚKOLU

Námět	Neposedné kapičky
Počet zúčastněných	2 děti – holčička 6 let, chlapeček 7 let
Časová dotace	2 hodiny
Inspirační východiska	Jackson Pollock – „No. 5“, 1948. Projekt je tvořen podobnou technikou, jakou tvořil Jackson Pollock – „ <i>dripping</i> “.
Pomůcky	Velký arch papíru, akrylové barvy v tubě, univerzální vodou ředitelný lak v plechovce, klacíky, štětce, dílo Jacksona Pollocka.
Učivo	„ <i>Dripping</i> “, netradiční pomůcky, použití svého těla, interpretace Jacksona Pollocka.
Formulace cíle úkolu	Dítě si vybere barvy, které použije na své dílo. Dítě si vyzkouší techniku „ <i>dripping</i> “. Dítě si vyzkouší i jiný způsob nanášení barvy na arch papíru – pomocí rukou/nohou/klacíku/štětce.
Kritéria hodnocení	Dítě zkusí techniku „ <i>dripping</i> “ a alespoň jeden jiný způsob nanášení barvy na arch papíru.
Kontexty výtvarného úkolu	Tento výtvarný úkol jsem tvořila mimo mateřskou školu. Pokud bych ho měla zařadit do tematického celku, zvolila bych „ <i>Skřítek Medovniček a podzimní dny</i> “, neboť v tyto dny hodně prší a my jsme si hrály na „neposedné kapičky“. Děti by mohly mít na výběr při tvorbě jen z podzimních barev, aby déšť souvisel s podzimem.

Cíle RVP PV a jejich konkretizace

- **Dítě a jeho tělo**

-rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky, ovládnutí pohybového aparátu a tělesných funkcí (cákání barvy pomocí rukou; nabírání barvy jen na určité prsty/na celou ruku; kroky a skoky na obraz; pohyb, v jakém zastavíme ruku při cákání barvy)

- *rozvoj a užívání všech smyslů*¹³¹ (použití hmatu při barvení pomocí rukou; vůně barvy; použití zraku při smíchávání barev)

- **Dítě a jeho psychika**

- *rozvoj komunikativních dovedností (verbálních i neverbálních) a kultivovaného projevu* (vyjadřování nápadů, myšlenek, pocitů při popisování díla od Jacksona Pollocka; při vedení rozhovoru nechat domluvit druhého)

- *rozvoj tvořivosti* (výběr barev; způsob a zvolené místo pro cákání barvy)

- *poznávání sebe sama, rozvoj pozitivních citů ve vztahu k sobě* (osobní spokojenost se svým dílem; poznávání sebe sama – jaké barvy mám ráda, výběr techniky nanášení barvy)

- *rozvoj a kultivace mravního i estetického vnímání, cítění a prožívání*¹³² (domluva a půjčování barev; zhodnocení děl navzájem; vnímání a popis díla Jacksona Pollocka)

- **Dítě a ten druhý**

- *seznamování s pravidly chování ke vztahu k druhému* (rozdělení se o barvy a pomůcky)

- *posilování prosociálního chování ve vztahu k ostatním lidem*¹³³ (respekt názoru druhého; pomoc při vytváření díla; pochválení kamarádova díla)

- **Dítě a společnost**

- *seznamování se světem lidí, kultury a umění, osvojení si základních poznatků o prostředí, v němž dítě žije*⁸ (seznámení s dílem Jacksona Pollocka)

- *rozvoj společenského i estetického vkusu*¹³⁴ (rozhovor ohledně ceny díla Jacksona Pollocka, a zda by si ho děti koupily)

¹³¹ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: MŠMT, 2018. Dostupné z: file:///C:/Users/acer/Downloads/RVP%20PV%20leden%202018.pdf. S. 15.

¹³² Tamtéž, s. 17-21.

¹³³ Tamtéž, s. 23.

¹³⁴ Tamtéž, s. 25.

6.3.3 PRŮBĚH VÝTVARNÉHO ÚKOLU

Fáze výtvarného úkolu

1. Motivace

K motivaci byla použita písnička „Neposedné kapičky“, kterou jsem děti naučila a následně jsme si ji společně zazpívaly.

NEPOSEDNÉ KAPIČKY

KAPIČKY melodie a slova: dětské lidové říkadlo

Veselé

p De-šťo-ve ka-pičky do-sta-ly no-žičky, tá-pi-ty šap.

cresc Bě-ha-ly po ple-chu, dě-la-ly ne-ple-chu, tá-pi-ty šap.

2. A kdo měl dešťníček, zmokl jen krapíček, Kapičky Kap.
Sluníčko svítilo, Kapičky sušilo, Kapičky Kap.

Obrázek č. 11 Dětské lidové říkadlo – „Neposedné kapičky“¹³⁵

2. Formulace zadání výtvarného úkolu učitelem

„Teď se proměníme a zahrajeme si na neposedné kapičky. Jakou neplechu nám udělají na našem prázdném archu papíru? Vyber si barvy, které se ti líbí, a nanes je různými způsoby na arch. Můžeš k tomu použít ruce, nohy, klacíky nebo je lít přímo z plechovky. Kdyby se ti barvy hodně míchaly do sebe, nech je chvíli schnout. A kdyby sis nevěděla s něčím rady, vzpomeň si na svého parťáka, a můžeš za ním přijít pro pomoc. Až se, kapičky, dostatečně unavíte a dokončíte svoje dílo, lehněte si na pár minut na trávu

¹³⁵ Neposedné kapičky | Hudební výchova, Básně, Hudební hry. Pinterest - Česká republika [online]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/294493263110689631/>

a odpočívajte. Mezitím si i vaše díla odpočinou a sluníčko je usuší. Poté nám je ukážete a společně si o nich popovídáme.“

3. Průběh realizace úkolu

- a) Učitel s dětmi připraví potřebné pomůcky pro daný úkol.
- b) Každé dítě si vybere barvy, které bude používat, a způsob nanášení barev na arch.
- c) Děti se promění v „neposedné kapičky“ a různými barvami a technikami tvoří dílo. Cílem je vyzkoušet techniku „*dripping*“ a další netradiční techniku.
- d) Učitel seznámí děti s dílem Jacksona Pollocka, přesněji s obrazem „*No. 5*“, a s jeho technikou tvorby.

4. Reflektivní dialog

Děti sedí okolo svých děl, společně si o nich s učitelem povídají. Následně se seznámí s dílem Jacksona Pollocka a porovnávají ho se svými výtvary.

Reflektivní otázky: *Myslíte si, že se vám povedla, nebo nepovedla vaše díla? Podobají se v něčem vaše díla a dílo tohoto umělce? Jaké barvy použil ve svém obraze? Jakou měl podle vás náladu, když dílo tvořil? Koupily byste si tento obraz? Myslíte, že je drahý nebo levný?*

Obrázek č. 12 Jackson Pollock – „*No. 5*“, 1948¹³⁶

¹³⁶ Nejdražším prodaným dílem je již pět let Pollockův obraz No.5, 1948 - Novinky.cz. *Novinky.cz – nejčtenější zprávy na českém internetu* [online]. Copyright © 2003 [cit. 27.04.2020]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/clanek/nejdrzsims-prodanym-dilem-je-jiz-pet-let-pollockuv-obraz-no-5-1948-134350>

5. Reflektivní bilance učitele

Tento úkol vznikl velmi spontánně, neboť jedno teplé dopoledne začalo pršet a děti se rozhodly, že by se chtěly jít proběhnout do deště. Vzaly si tedy plavky a vyběhly ven. Koukala jsem na ně zpoza dveří a vzpomněla jsem si na písničku, která by se k této situaci náramně hodila. Naučila jsem je tedy píseň „*Neposedné kapičky*“. Odpoledne, když sluníčko vysvitlo a usušilo mokré trávník, jsem dětem nabídla, že bychom si na ty kapičky mohly zahrát a vytvořit si tak nějaký obraz. Děti nadšeně souhlasily. Připravila jsem potřebné věci, vysvětlila jsem úkol a děti se do něj vrhly. Holčička používala modrou, zelenou, žlutou, černou a fialovou barvu. Barvy na arch lila přímo z plechovky, cákala štětcem, prsty, a také ho na pár místech pošlapala. Chlapeček použil více barev – červenou, modrou, fialovou, bílou, černou, žlutou, zelenou. Spíše dával přednost cákání klacíkem nebo prsty na arch papíru. Použil také lití přímo z plechovky. Po dokončení děl si na chvíli na sluníčku odpočinuly, aby nabraly sílu a energii. Poté jsme si sedly k jejich dílům a povídaly jsme si o nich. U této příležitosti jsem jim ukázala i dílo Jacksona Pollocka.

Já: Myslíte si, že se vám povedla, nebo nepovedla vaše díla?

Chlapeček: Mně se povedlo.

Holčička: Taky povedlo.

Já: Podobají se v něčem vaše díla a dílo tohoto umělce?

Chlapeček: Ano, jsou tam barvy smíchané.

Holčička: Ano, jsou hodně barevné. A mám tam žlutou.

Já: Jaké barvy použil ve svém obraze?

Chlapeček: Žlutá, červená, černá, šedá, hnědá.

Holčička: Červená, žlutá, šedá, černá, trochu bílé.

Já: Jakou měl podle vás náladu, když dílo tvořil?

Chlapeček: Dobrou.

Holčička: Dobrou.

Já: Koupily byste si tento obraz?

Chlapeček: Spíše ne.

Holčička: Jo.

Já: Myslíte, že je drahý nebo levný?

Chlapeček: Já nevím.

Holčička: Střední.

Já: Toto dílo se prodalo za mnoho peněz. Jackson Pollock je velmi známý a uznávaný malíř. Jeho díla se lidem velmi líbí.

Děti byly z celého dne nadšené. Bavilo je i cákání na sebe, takže při dokončení byly barevné od hlavy až k patě. Dokonce si svá díla odvezly domů a mají je dodnes uschované na památku.

Bohužel jsem úkol nemohla vyzkoušet s více dětmi, ale díky tomu jsem se dětem mohla individuálně věnovat a pomáhat jim. Také jsem je o něco více poznala a dozvěděla se, co je baví.

6.3.4 FOTODOKUMENTACE VÝTVARNÉHO ÚKOLU

Obrázek č. 13 Tvoření děl

Obrázek č. 14 Dílo holčičky, 6 let

Obrázek č. 15 Dílo chlapečka, 7 let

6.4 NECH BROUKA JÍT

6.4.1 MILAN MAUR A JEHO TVORBA

Milan Maur je plzeňský umělec, narozený roku 1950, který se od 80. let řadí mezi představitele konceptuálního umění¹³⁷ s orientací na přírodní tematiku. Je vyučen elektromechanikem a k umění se dostal prostřednictvím výtvarného kurzu, který vedl Jiří Patera. Byl zakládajícím členem skupiny Měkkohlaví¹³⁸, která existovala od roku 1988 do 1990 a soustředila se na společné akce, schůze v období před sametovou revolucí. Jedna z akcí je nazvána „Autodafé“, kdy autoři pálili svá umělecká díla.¹³⁹ Jeho zájmy tvoří kresba, malba a fotografie.¹⁴⁰

V začátcích se věnoval krajinomalbě, kdy zobrazoval zážitky ze svých cest po České republice i po zahraničí, ale v 80. letech se přesměroval ke konceptuální¹⁴¹ a akční tvorbě.¹⁴² Vytvářel časoběrné záznamy přírodních jevů. Zaznamenával pohyby stínů, stromů, slunce, listů, zvířat, přelety ptáků, apod. Jeho práce mívaly až vědecký charakter. Jednalo se často spíše o křivky či tabulkové záznamy obohacené o tak obyčejné texty, až jeho obrazům vetkly jistou lyričnost. Vystavuje od 70. let převážně v Čechách. Je zastoupen Národní Galerií v Praze, Západočeskou galerií, Galerií umění Karlovy Vary a dalších.¹⁴³

6.4.2 ZÁKLADNÍ POPIS DIDAKTICKÉHO ÚKOLU

Námět	Nech brouka jít
Počet zúčastněných	2 děti – holčička 3 roky, chlapeček 4 roky
Časová dotace	2 hodiny
Inspirační východiska	Milan Maur – dílo „ <i>V rytmu pohybu vodoměrek</i> “

¹³⁷ Viz kapitola 6.1.1.

¹³⁸ *Jasná zpráva: geometrie, ornament, koncept a vizuální poezie na Plzeňsku*. Plzeň: Galerie města Plzně, 2007. ISBN 978-80-254-0529-1. S. 96.

¹³⁹ Skupiny | abart. *Osoby | abart* [online]. Dostupné z: <https://cs.isabart.org/group/543>

¹⁴⁰ *Jasná zpráva: geometrie, ornament, koncept a vizuální poezie na Plzeňsku*. Plzeň: Galerie města Plzně, 2007. ISBN 978-80-254-0529-1. S. 96.

¹⁴¹ Viz kapitola 6.1.1.

¹⁴² Viz kapitola 6.1.1.

¹⁴³ *Jasná zpráva: geometrie, ornament, koncept a vizuální poezie na Plzeňsku*. Plzeň: Galerie města Plzně, 2007. ISBN 978-80-254-0529-1. S. 96.

	zachycené na sklo roku 1987. Podobnost autorovo a našich děl je v konceptu, neboť také zaznamenáváme přírodní jevy, přesněji pohyb mravence.
Pomůcky	Mravenec, čtvrtka A3, uhlí, dílo Milana Maura.
Učivo	Práce s uhlím, přírodní jevy, konceptuální umění, interpretace Milana Maura.
Formulace cíle úkolu	Dítě přizpůsobí vedení ruky rychlosti chůze mravence. Dítě vyzkouší uhlím znázornit mravencovu cestu.
Kritéria hodnocení	Dítě zvládne uhlím znázornit mravencovu cestu. Dítě zvládne přizpůsobit vedení ruky rychlosti chůze mravence.
Kontexty výtvarného úkolu	Výtvarný úkol jsem realizovala mimo mateřskou školu, ale pokud bych ho měla zařadit do některého tematického bloku, hodil by se ke „ <i>Skřítek Medovníček a zvířata z lesa</i> “. Při tomto celku by se děti seznamovaly se zvířaty, s jejich vzhledem, obydlím, způsobem života.

Cíle RVP PV a jejich konkretizace

- **Dítě a jeho tělo**

- rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky, ovládnutí pohybového aparátu a tělesných funkcí (držení uhlí; manipulování s papírem a mravencem; přizpůsobení rychlosti kreslení podle mravencovy chůze)

- rozvoj a užívání všech smyslů (zrakem poznávání mravence, hmatem seznámení s uhlím a s trávou při hledání mravence)

- osvojení si věku přiměřených praktických dovedností¹⁴⁴ (úklid pomůcek)

- **Dítě a jeho psychika**

- rozvoj komunikativních dovedností (verbálních i neverbálních) a kultivovaného projevu (povídání si o díle umělce a našich dílech; jejich popis)

¹⁴⁴ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: MŠMT, 2018. Dostupné z: file:///C:/Users/acer/Downloads/RVP%20PV%20leden%202018.pdf. S. 15.

- *rozvoj paměti a pozornosti, rozvoj a kultivace představivosti a fantazie (udržení pozornosti a zájmu u tvoření díla; pozorně hledat mravence; představit si, co zobrazuje umělec ve svém díle; vymyslet, kam mravenec mohl jít namalovanou cestou)*
- *posilování přirozených poznávacích citů (zájem o hledání mravence; radost z jeho nalezení; zkoumání vzhledu mravence)*
- *rozvoj poznatků, schopností a dovedností umožňujících pocity, získané dojmy a prožitky vyjádřit¹⁴⁵ (vyprávění o tom, co dělal můj mravenec na čtvrtce; zhodnocení aktivity, zda je bavila, nebo nebavila)*

- ***Dítě a ten druhý***

- *osvojení si elementárních poznatků, schopností a dovedností důležitých pro navazování a rozvíjení vztahů dítěte k druhým lidem¹⁴⁶ (komunikovat s dospělým člověkem – učitelem; nebát se vyjádřit svůj názor)*

- ***Dítě a společnost***

- *seznamování se světem lidí, kultury a umění, osvojení si základních poznatků o prostředí, v němž žije (seznámení s dílem Milana Maura a se způsobem propojení umění s přírodou)*
- *vytvoření základních aktivních postojů ke světu, k životu, pozitivních vztahů ke kultuře a umění, rozvoj dovedností umožňujících tyto vztahy a postoje vyjadřovat a projevovat¹⁴⁷ (rozhovor na téma, zda je bavilo malovat cestu a zda by si chtěly něco podobného zopakovat)*

- ***Dítě a svět***

- *seznámení s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, a vytváření pozitivního vztahu k němu¹⁴⁸ (seznámení s místem při hledání mravence; objevení i jiných zajímavostí při hledání; uvědomění si, že se musíme k okolnímu prostředí a k přírodě chovat hezky, protože tam žijí zvířata a rostliny)*

¹⁴⁵ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: MŠMT, 2018. Dostupné z: file:///C:/Users/acer/Downloads/RVP%20PV%20leden%202018.pdf. S. 17-21.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 23.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 25.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 27-28.

6.4.3 PRŮBĚH VÝTVARNÉHO ÚKOLU

Fáze výtvarného úkolu

1. Motivace

Jako motivaci jsem zvolila říkadlo „*Polámal se mraveneček*“.

*„Polámal se mraveneček,
ví to celá obora,
o půlnoci zavolali
mravenčího doktora.*

*Doktor klepe na srdíčko,
potom píše receptis,
třikrát denně prášek cukru,
bude chlapík jako rys.*

*Dali prášku podle rady,
mraveneček stůně dál,
celý den byl jako v ohni,
celou noc jim proplakal.*

*Čtyři stáli u postýlky,
pátý těšil, neplakej,
pofoukám ti na bolístku,
do rána ti bude hej.*

*Pofoukal mu na bolístku,
pohládl ho po čele,
hop a zdravý mraveneček
ráno skáče z postele.¹⁴⁹*

2. Formulace zadání výtvarného úkolu učitelem

„Pojď s námi zjistit, jak rychle běhá mraveneček. Nachystej si čtvrtku, uhel a polož pomůcky zatím do trávy. Teď musíš najít nějakého mravenečka. Jdi se podívat po zahradě, zda nám tady nějaký neběhá. Až ho najdeš, opatrně ho přesuň na čtvrtku. Snaž se

¹⁴⁹ Polámal se mraveneček. *Metodický portál RVP - Modul Články* [online]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/p/21457/POLAMAL-SE-MRAVENECEK.html/>

mravenečka vůbec nedotýkat, aby se tobě nebo jemu něco nestalo. Pak už jen stačí, abys chytil uhel do ruky, sledoval mravenečkovy kroky a maloval jeho cestičku. Jsem zvědavá, jak moc rychlý bude. Až se dostatečně vyběhá a tvoje čtvrtka bude zaplněná cestičkami, nech mravenečka běžet zase zpátky domů za svojí rodinou a kamarády. Společně poté naše cestičky porovnáme.“

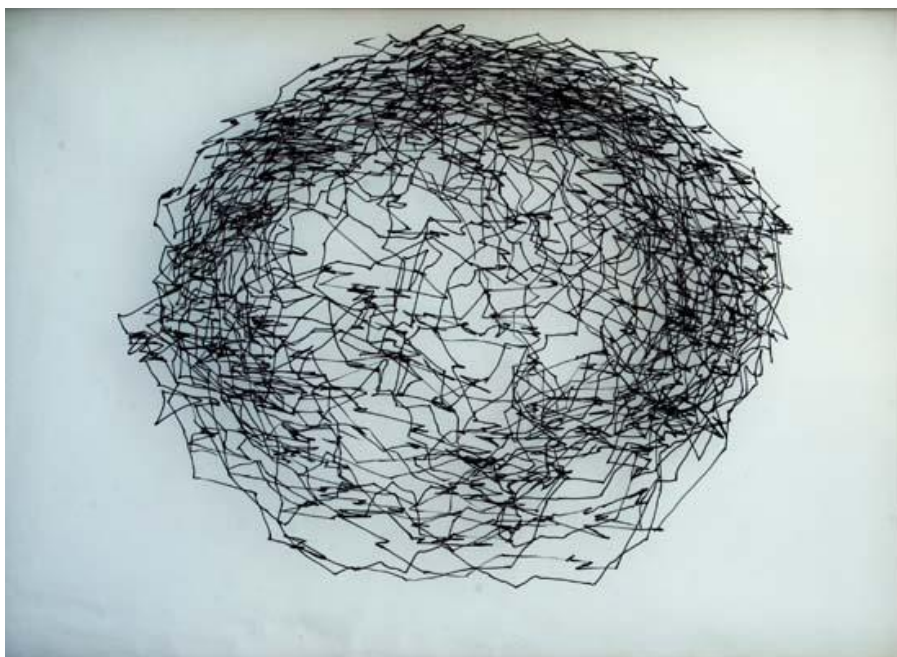
3. Průběh realizace úkolu

- a) Učitel seznámí děti s dílem Milana Maura – „*V rytmu pohybu vodoměrek*“.
- b) Učitel připraví s dětmi pomůcky.
- c) Společně hledají mravence. Po nalezení ho opatrně přesunou na čtvrtku.
- d) Děti pomocí uhlu mapují mravencovu cestu. Rychlost kreslení přizpůsobují rychlosti chůze mravence.
- e) Po dotvoření díla mravence vypustí zpět do přírody.
- f) Společně hodnotí svá díla a srovnávají s dílem Milana Maura.

4. Reflektivní dialog

Před výtvarným úkolem ukážeme dětem dílo Milana Maura. Při pozorování se děti ptáme na připravené otázky. Po dokončení děl porovnááme díla s dílem umělce. Rozhovor je opět zpestřen otázkami.

Reflektivní otázky: *Co si myslíte, že je na obrázku? Víte, jak vypadá vodoměrka? Myslíte si, že dílo trvalo dlouhou, nebo krátkou dobu? Co mají vaše díla společného? Co mají vaše díla rozdílného? Co dělal tvůj mravenec na čtvrtce? Povyprávěj nám, kde šel podle tebe mravenec rychle? Kde šel mravenec pomalu? Kam jinam, než za nemocným, mohl mravenec jít? Bavilo, nebo nebavilo vás malovat cestičku? Nebály jste se mravence? Chtěly byste příště tvořit něco podobného?*

Obrázek č. 16 Milan Maur – „V rytmu pohybu vodoměrek“, 1987¹⁵⁰

5. Reflektivní bilance

S dětmi jsme se sešly na zahradě, kde jsem si s nimi napřed hrála. Když už se děti před sebou nestyděly, zeptala jsem se, zda by si nechtěly vytvořit nějaký obraz. Děti souhlasily. Já jim nejprve ukázala dílo Milana Maura a chvíli jsme si o něm povídaly.

Já: Co si myslíte, že je na obrázku?

Chlapeček: Vypadá to jako nějaký kolo.

Já: Máš pravdu, může to připomínat kolo, ale tohle dílo vytvořil umělec jménem Milan Maur, a jsou to pohyby vodoměrky.

Já: Víte, jak vypadá vodoměrka?

Chlapeček: Ta skáče ve vodě.

Holčička: Jo, já ji viděla!

Já: Ukázala jsem jim obrázek vodoměrky. Popsaly jsme si, jak vypadá, kolik má nohou, kde žije a povídaly jsme si o tom, zda ji už někdy viděly, popřípadě kde.

Já: Myslíte si, že dílo trvalo dlouhou nebo krátkou dobu?

Chlapeček: Asi krátkou.

Holčička: Krátkou.

¹⁵⁰ V rytmu pohybu vodoměrek-Milan Maur-výtvarník. *Dílo-Milan Maur-výtvarník* [online]. Dostupné z: <http://www.milan-maur.cz/stranky/VSE-ZIVE-soubory/Vodomerky-milan-maur.html>

Poté jsem se dětí zeptala, zda neznají ještě jiné zvíře, které žije v přírodě kolem nás. Po vyjmenování několika zvířat jsem zjistila, jestli znají také mravenečka. Obě děti přikyvovaly, že ano. Následně jsem se zeptala, zda znají básničku o mravenečkovi, a pokud ano, zda by mi ji nemohly povědět, neboť já si ji už celou nepamatuji, a ráda bych se ji naučila znovu. Děti mi ji odrecitovaly. Pak jsem se dotázala, zda si myslí, že k nemocnému doběhl mraveneček rychle. Děti mi ukazovaly, jak rychle běžel, a také, jak se doktor o mravenečka staral. Pak jsem dětem řekla, že bychom si mohly najít nějakého mravenečka, dát ho na čtvrtku a přesvědčit se, zda umí opravdu rychle běhat. Děti s nápadem souhlasily. Došla jsem tedy pro pomůcky a vysvětlila jim, co budeme dělat. Nevěděla jsem, zda si budou chtít chytit mravenečka samy nebo se ho budou bát, ale ani jednomu z dětí to nevadilo, a než jsem se nadála, už měly mravence na čtvrtce. Chtěla jsem nejprve dát okolo čtvrtky zábrany z kartonu, ale poté jsem úkol realizovala bez toho, neboť děti bavilo, že jim mravenci utíkali pořád pryč a mohly chytat zase nové. Holčičce tam vždy krátce mravenec běhal, poté si přešel na druhou stranu čtvrtky, nebo utekl do trávy, takže na jejích dílech jsou cestičky od více mravenců. Chlapečkovi tam také běhalo více mravenců a většinou krátce, ale jednou se podařilo, že mu mravenec vytvořil krásné, dlouhé a spletité cesty. Chlapeček často holčičce s chytáním nových mravenečků pomáhal, protože nechtěl, aby ji kously, neboť to, dle jeho slov, hrozně bolí. Obě děti se celkově k mravencům chovaly hezky. Při chytání na čtvrtku ji vždy položily k místu, kde mravenci leželi, a čekaly, až si tam nějaký sám přeलेze. Obě děti se snažily přizpůsobit tvorbu rychlosti mravenečka. Chlapeček se ho někdy snažil dohonit, ale po upozornění toho nechal. Práci s uhlím zvládly obě skvěle. Líbilo se jim, že jsou od něj černí. Po vytvoření děl jsme si sedly k sobě, daly díla před nás a společně jsme si o nich povídaly. Měly jsme před sebou i dílo Milana Maura.

Já: Co mají vaše díla společného s dílem od Milana Maura?

Chlapeček: Jsou tam cestičky.

Holčička: My jsme kreslily cestičky.

Já: Ano, na obou dílech jsou cestičky a my jsme kreslily mravenečkovu cestu.

Já: Co mají vaše díla rozdílného?

Chlapeček: Tam je víc cestíček.

Já: Ano, v díle Milana Maura jsou delší cestičky.

Já: Co dělal tvůj mravenec na čtvrtce? Povyprávěj nám.

Děti: Obě děti povídaly, jak mravenečka chytaly, a poté malovaly jeho cestu. Zdůraznily, že jim často utíkal pryč.

Já: Kde šel podle vás mravenec rychle?

Chlapeček: Všude.

Holčička: Tady běžel, a tady.

Já: Kde šel mravenec pomalu?

Chlapeček: Nešel pomalu.

Holčička: Tady.

Já: Kam jít, než za nemocným, mohl mravenec jít?

Chlapeček: Zpátky do mraveniště.

Holčička: Za maminkou.

Já: Bavilo, nebo nebavilo vás malovat cestičku?

Chlapeček: Mě bavilo, jak jsem chytal mravence na čtvrtku.

Holčička: Mě to taky bavilo.

Já: Nebály jste se mravence?

Chlapeček: Ne. Ale nesměly jsme se ho dotknout, jinak by nás štípl.

Holčička: Nebála.

Já: Chtěly byste příště tvořit něco podobného?

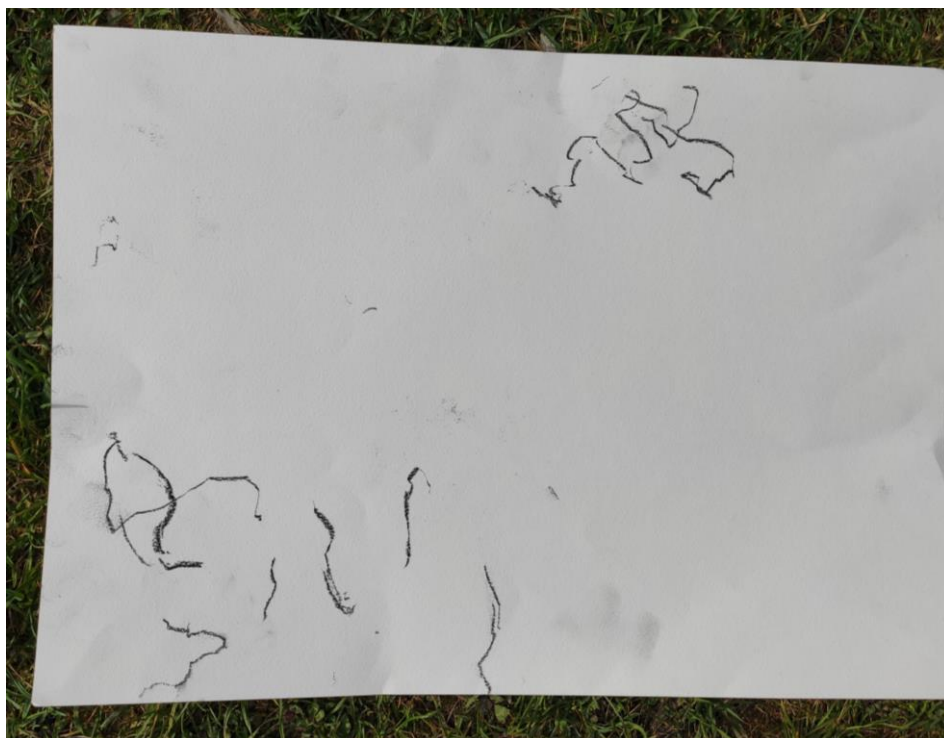
Chlapeček: Jo, příště můžeme třeba jiný brouky.

Holčička: Jo!

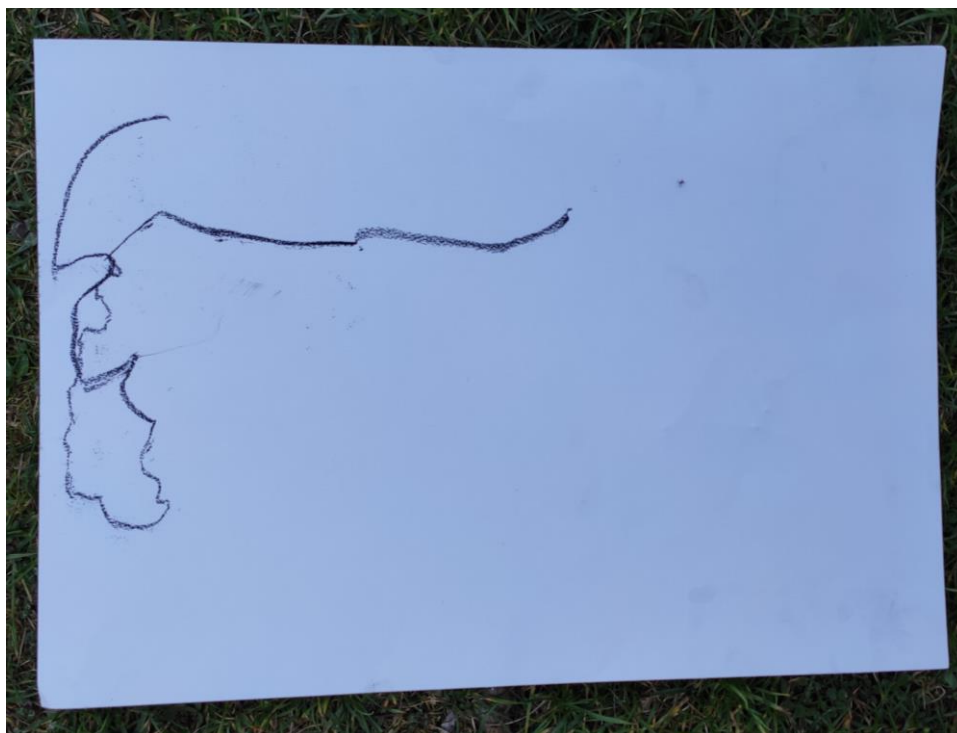
6.4.4 FOTODOKUMENTACE VÝTVARNÉHO ÚKOLU

Obrázek č. 17 První dílo holčičky, 3 roky

Obrázek č. 18 Druhé dílo holčičky, 3 roky

Obrázek č. 19 První dílo chlapečka, 4 roky

Obrázek č. 20 Druhé dílo chlapečka, 4 roky

7 NÁVRH VÝTVARNÝCH ÚKOLŮ

V této kapitole se věnuji dvěma návrhům na výtvarné úkoly, které jsou zaměřené na děti předškolního věku. Projekty obsahují jen možnost zpracování daného úkolu, ale dají se přizpůsobit situaci a podmínkám.

7.1 POPLETENÁ POHÁDKA

7.1.1 JIŘÍ KOLÁŘ A JEHO TVORBA

Jiří Kolář, žijící v letech 1914-2002, se řadí mezi neoriginálnější a nejinspirativnější české umělce. Byl jedním z nejvýznamnějších tvůrců koláží na našem území i v zahraničí.¹⁵¹ Tato technika spočívá v nalepování a vlepování rozličných výstřižků na daný podklad. K tomuto účelu mohou posloužit jiná výtvarná díla, noviny, fotografie,

¹⁵¹ KOLÁŘ, Jiří. *Jiří Kolář: Irži Kolarž*. Praha: Museum Kampa - Nadace Jana a Medy Mládkových, 2007. ISBN isbn978-80-254-0374-7. S. 19-21.

apod.¹⁵² Mimo umění se také Kolář věnoval psaní poezie a byl členem skupiny 42¹⁵³, jejíž hlavním cílem bylo zachycení městského života, urbanistické krajiny, života běžných obyvatel a jejich pocitů.¹⁵⁴

Jiří Kolář pocházel z Protivína, ale v dětství se s rodiči přestěhoval do Kladna, odkud měl blízko do Prahy, která pro něj měla následně velký význam. V Praze vydal své první básně a uspořádal první výstavu koláží. Mezi rané výtvarné Kolářovy metody patřila forma koláže nazvaná konfrontáž, která staví proti sobě rozdílné epochy a prostředí, a vkládá je do jednoho díla. Další významná technika, kterou začal využívat, je roláž, jejíž princip je v rozřezání děl na pruhy, které jsou následně skládány v předem určené sekvenci. Také do své tvorby zahrnul techniku proláže, kdy do protrženého či vyříznutého obrazu vložil jiný obraz, a muchláže, která vzniká mačkáním či jiným deformováním obrazu, a následným nalepením s určitými zanechanými deformacemi. Jedna z nejzajímavějších technik je chiasmáž. K vytvoření chiasmáže je použito různých slov, textů, notových osnov, které jsou rozstříhány a složeny do určitého tvaru v novém sledu a významu.¹⁵⁵ V průběhu života se věnoval jak umění, tak básním. Od druhé poloviny 20. století publikoval několik dětských knih, bibliografií, monografií, antologií, katalogů a uspořádal více než tři sta výstav.¹⁵⁶

7.1.2 ZÁKLADNÍ POPIS DIDAKTICKÉHO ÚKOLU

Námět	Popletená pohádka
Počet zúčastněných	10 dětí, rozdělené do dvojic Děti by se mohlo účastnic více, ale zvolila jsem počet 10 z důvodu stihnutí projektu do jedné hodiny.
Časová dotace	1 hodina
Inspirační východiska	Jiří Kolář – dílo „ <i>Dobrý den pane Gauguine</i> “, 1977.

¹⁵² ROCHOVSKÁ, Ivana a Dagmar KRUPOVÁ. *Umělci v mateřské škole: aktivity zaměřené na interpretaci výtvarného umění*. Přeložil Michaela ŠKULTÉTY. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1120-4. S. 10.

¹⁵³ KOLÁŘ, Jiří. *Jiří Kolář: Irži Kolarž*. Praha: Museum Kampa - Nadace Jana a Medy Mládkových, 2007. ISBN isbn978-80-254-0374-7. S. 19-21.

¹⁵⁴ Skupina 42 | ARTMUSEUM.CZ. *ARTMUSEUM.CZ* [online]. Copyright © 1999 [cit. 29.04.2020]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/smery_list.php?smer_id=132

¹⁵⁵ KOLÁŘ, Jiří. *Jiří Kolář: Irži Kolarž*. Praha: Museum Kampa - Nadace Jana a Medy Mládkových, 2007. ISBN isbn978-80-254-0374-7. S. 19-21.

¹⁵⁶ Jiří Kolář | ARTMUSEUM.CZ. *ARTMUSEUM.CZ* [online]. Copyright © 1999 [cit. 29.04.2020]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=524

	V díle s dětmi využíváme zapojení postav a věcí, které bychom v běžném životě k sobě nepřičítali, a vytváříme tak nový příběh, podobně jako umělec Jiří Kolář.
Pomůcky	Dílo Jiřího Koláře, barevné papíry, výstřižky z časopisů a novin, lepidlo.
Učivo	Koláž, práce s představivostí, interpretace Jiřího Koláře.
Formulace cíle úkolu	Dítě si vyzkouší vytvořit koláž. Dítě vymyslí krátkou pohádku nebo děj související s dílem.
Kritéria hodnocení	Dítě dokáže výstřižky zakomponovat do díla. Dítě dokáže spolupracovat s kamarádem. Dítě dokáže vymyslet krátkou pohádku nebo děj související s dílem.
Kontexty výtvarného úkolu	Tento návrh výtvarného úkolu bych zařadila k integrovanému bloku „Skřítek Medovniček a popletený týden“. Pracovalo by se s knihou „Teta to plete“ od Ivony Březinové, která by se přizpůsobila, aby byl skřítek Medovniček vypravěčem. Pokaždé bychom si přečetli nějakou pohádku z knihy, kterou by poté děti správně převyprávěly, zdramatizovaly, apod.

Cíle RVP PV a jejich konkretizace

- **Dítě a jeho tělo**

- rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky, ovládání pohybového aparátu a tělesných funkcí (manipulace s výstřižky; lepení výstřižků; strefit se při lepení na místo, které si dítě zvolilo)

- rozvoj a užívání všech smyslů¹⁵⁷ (hmat – seznámení s papírem, jeho vlastnostmi, jak s ním pracovat)

- **Dítě a jeho psychika**

- rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních i produktivních (naslouchání kamarádovi při tvorbě koláže; správná výslovnost při vyprávění příběhu; srozumitelné vyjadřování)

¹⁵⁷ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: MŠMT, 2018. Dostupné z: file:///C:/Users/acer/Downloads/RVP%20PV%20leden%202018.pdf. S. 15.

- *rozvoj komunikativních dovedností (verbálních i neverbálních) a kultivovaného projevu* (povídání si o našich dílech a o díle umělce; vést rozhovor při tvorbě koláže; umět se domluvit slovy, popřípadě gesty)
- *rozvoj paměti a pozornosti, rozvoj a kultivace představivosti a fantazie* (udržet pozornost u čtené pohádky; umět vybrat správné místo pro vytažený výstřížek; vymyslet vlastní krátkou popletenou pohádku nebo děj)
- *rozvoj tvořivosti* (vymýšlení a tvoření koláže; vymýšlení pohádky)
- *rozvoj pozitivních citů ve vztahu k sobě*¹⁵⁸ (věřit si a nebát se říct příběh ostatním; být spokojený se svým dílem)

- **Dítě a ten druhý**

- *vytváření prosociálních postojů* (tolerovat názor druhého při práci; umět se přizpůsobit)
- *rozvoj kooperativních dovedností*¹⁵⁹ (spolupráce na koláži s kamarádem; umět se domluvit a dohodnout)

- **Dítě a společnost**

- *seznamování se světem lidí, kultury a umění, osvojení si základních poznatků o prostředí, v němž žije*¹⁶⁰ (seznámení s dílem Jiřího Koláře a s koláží)

7.1.3 PRŮBĚH VÝTVARNÉHO ÚKOLU

Fáze výtvarného úkolu

1. Motivace

Jako motivaci jsem zvolila „*Pohádku první*“ z knihy „*Teta to plete*“ od autorky Ivony Březinové. V tomto příběhu je zamotaná pohádka „*O Červené Karkulce*“ a „*Pohádka o Smolíčkovi*“, kdy Červená Karkulka potká cestou lesem jelena se zlatými parohy.

¹⁵⁸ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: MŠMT, 2018. Dostupné z: file:///C:/Users/acer/Downloads/RVP%20PV%20leden%202018.pdf. S. 17-21.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 23.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 25.

2. Formulace zadání výtvarného úkolu učitelem

„Vzpomínáš na popletenou pohádku? My se teď na chvíli staneme skřítky Poplety a vytvoříme si vlastní. Ale neboj se, nebudeš ji vymýšlet sám, ale se svým kamarádem. Až si ho najdeš, tak si oba sedněte vedle sebe ke stolečku. Na stolečku jsou připravené barevné papíry, klobouk a lepidla. Nejprve si společně vyberte jeden barevný papír, který bude sloužit jako vaše pozadí pro pohádku. Poté můžete sáhnout do klobouku, ve kterém se pomíchalo mnoho postav a věcí z pohádek. Z klobouku vždy vytáhněte pouze jeden výstřížek, který následně nalepte na váš barevný papír. Po nalepení si můžete vytáhnout zase další. Pokaždé se porad' se svým kamarádem, kam by se výstřížek nejlépe hodil. Až se vám bude zdát dílo hotové, vymyslete k němu krátkou pohádku nebo děj. Poté si ho společně převedyprávíme.“

3. Průběh realizace úkolu

- a) Učitel přečte dětem pohádku.
- b) Učitel seznámí děti s dílem Jiřího Koláře a pokládá jim otázky týkající se díla.
- c) Děti se s pomocí učitele rozdělí do dvojic.
- d) Děti si zvolí barevný papír, který znázorňuje pozadí pro jejich díla. Následně si vytahují po jenom výstřížky, které postupně v pořadí, ve kterém je vytáhly, lepí na pozadí.
- e) Děti po vytvoření vymýšlejí vlastní pohádku nebo krátký děj související s dílem.
- f) Děti i učitel si sednou do kruhu, kde ukazují hotové koláže a představují svou pohádku nebo krátký děj.

4. Reflektivní dialog

Při představení díla od Jiřího Koláře se děti ptáme na zvolené otázky.

Reflektivní otázky: *Co vidíte na obraze? Má něco společného dílo s naší pohádkou, kterou jsme četly? Kde stojí pán na obraze? Co má na sobě? Kdo další je na obraze? Přijdou vám dívky stejné jako pán? V čem se liší? Kde se nacházejí postavy z obrazu? Co postavy dělají? Jak byste postavy pojmenovaly? Jak myslíte, že dílo vzniklo?*

Po vytvoření koláží si sedneme do kruhu, kde si s dětmi ukazujeme vytvořená díla a představujeme své pohádky.

Reflexivní otázky: Co jste použily za výstřižky ve svém díle? Jakou pohádku, nebo krátký děj jste k dílu vymyslely? Napadá vás, ostatní, něco dalšího k jejich pohádce nebo k dílu, když ho vidíte? Bavilo vás vytváření koláže? Pracovalo se vám společně příjemně, nebo raději pracujete samy?

Obrázek č. 21 Jiří Kolář - „Dobrý den pane Gauguine“, 1997¹⁶¹

7.2 DOBRODRUŽNÁ CESTA VÝTVARNÍKA

7.2.1 MILAN KNÍŽÁK A JEHO TVORBA

Milan Knížák se narodil 19. dubna 1940. Věnuje se široké škále aktivit zahrnujících hudbu, umění, akce, módu, design, poezii a architekturu. Je známým představitelem umění zvané happening¹⁶², které se zaměřuje na aktivní zapojení diváků do akce. V tomto umění se propojují prvky poezie, výtvarného umění, divadla a hudebního koncertu.¹⁶³ Po narození bydlel Milan Knížák s rodiči v Blovicích a v roce 1945 se jeho rodina

¹⁶¹ Jiří Kolář – velký básník života, koláže ze sbírky J. Kukala / Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně. [online]. Copyright © 2020 Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně, p.o. [cit. 28.04.2020]. Dostupné z: <https://www.galeriezin.cz/cs/program/jiri-kolar-velky-basnik-zivota-kolaze-ze-sbirky-j-kukala.html>

¹⁶² Artlist - databáze současného umění: Milan Knížák. *Artlist - databáze současného umění: Artlist - Umělci* [online]. Copyright © 2006 [cit. 03.05.2020]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/milan-knizak-526/>

¹⁶³ ROCHOVSKÁ, Ivana a Dagmar KRUPOVÁ. *Umělci v mateřské škole: aktivity zaměřené na interpretaci výtvarného umění*. Přeložil Michaela ŠKULTÉTY. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1120-4. S. 10.

odstěhovala do Mariánských Lázní, kde Milan Knížák absolvoval jak základní, tak střední školu. Poté studoval vysoké školu obor výtvarná výchova-ruština a z ní přestoupil na Akademii výtvarných umění, ale ani jedno ze studií nedokončil. Následující roky se živil manuální prací. Roku 1965 se stal členem Svazu československých výtvarných umělců.¹⁶⁴

Na počátku se ve své tvorbě zaměřoval na výrazové formy typu manifestace, demonstrace a akce. Ty se snažily popíchnout diváka k tomu, aby vystoupil ze svých běžných společenských způsobů žití, ze stereotypů, rutiny k získání nového zážitku bez předsudků a otevřeně.¹⁶⁵ Názorným příkladem je toho akce „*Procházka po Novém Světě*“, kdy s sebou účastníci procházky měli nevšední věci, předměty a zažívali běžné činnosti podané netypickou formou.¹⁶⁶ Následně své akce začíná nazývat obřady, které se věnují převážně osobnímu prožitku. K dílům v této době patří „*Ležící obřad*“¹⁶⁷, který spočíval ve dvouhodinovém ležení na zemi se zavázanýma očima¹⁶⁸, nebo „*Obtížný obřad*“, kdy strávili lidé společně 24 hodin na osamoceném místě a nesměli jíst, pít, kouřit, spát a žádným způsobem spolu komunikovat.¹⁶⁹ Změna začala v 70. letech, kdy jeho akce nebyly již pouze nuceným vtažením do děje, ale byly založeny na potřebě porozumět smyslu a myšlence činnosti určitým způsobem už před jejím uskutečněním. Milan Knížák zkoumal také oblasti šperku, oděvu a nábytku, kdy vytvořil např. neviditelné šperky, vymyšlené šperky, nenositelné šaty a neobvyklé podoby nábytku. Od 80. let se začíná věnovat malbě jako takové, kdežto v letech předtím zkoušel spíše malbu na tělo či předměty. Milan Knížák se zabýval, a stále zabývá, širokým spektrem výtvarných činností.¹⁷⁰ Za svůj život obdržel mnoho cen, stipendií a zúčastnil se spousty pracovních pobytů a stáží. Vystavoval jak u nás, tak v zahraničí. Celkově uspořádal kolem

¹⁶⁴ Životopis - Milan Knížák.cz. *Milan Knížák.cz* [online]. Copyright © 2009 [cit. 30.04.2020]. Dostupné z: <http://www.milanknizak.com/zivotopis/>

¹⁶⁵ Artlist - databáze současného umění: Milan Knížák. *Artlist - databáze současného umění: Artlist - Umělci* [online]. Copyright ©2006 [cit. 03.05.2020]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/milan-knizak-526/>

¹⁶⁶ BLÁHA, Jaroslav a Jan SLAVÍK. *Průvodce výtvarným uměním: [kapitoly k učebnici dějepisu pro 9. r. ZŠ]. 2. vyd.* Úvaly: Albra, redakce SPL - Práce, 2007. Pomocné knihy pro učitele a žáky (Albra, redakce SPL - Práce). ISBN 978-80-7361-038-8. S. 51.

¹⁶⁷ Artlist - databáze současného umění: Milan Knížák. *Artlist - databáze současného umění: Artlist - Umělci* [online]. Copyright ©2006 [cit. 03.05.2020]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/milan-knizak-526/>

¹⁶⁸ Artlist - databáze současného umění: Ležící obřad. *Artlist - databáze současného umění: Artlist - Umělci* [online]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/en/works/lezici-obrad-102860/>

¹⁶⁹ Artlist - databáze současného umění: Obtížný obřad. *Artlist - databáze současného umění: Artlist - Umělci* [online]. Copyright ©2006 [cit. 25.05.2020]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/dila/obtizny-obrad-2695/>

¹⁷⁰ Artlist - databáze současného umění: Milan Knížák. *Artlist - databáze současného umění: Artlist - Umělci* [online]. Copyright ©2006 [cit. 25.05.2020]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/milan-knizak-526/>

sta samostatných výstav a byl součástí stovek jiných společných akcí. V letech 1990-1997 byl rektorem na pražské Akademii výtvarných umění. Od roku 1999 do 2011 vedl Národní galerii v Praze jako generální ředitel a od téhož roku dodnes je Profesorem Intermediálního ateliéru na AVU v Praze.¹⁷¹

7.2.2 ZÁKLADNÍ POPIS DIDAKTICKÉHO ÚKOLU

Námět	Dobrodružná cesta výtvarníka
Počet zúčastněných	10-20 dětí
Časová dotace	2 dny První den by se děti seznámily s dílem Milana Knížáka a následující den by šly dobrodružnou cestu.
Inspirační východiska	Milan Knížák – „ <i>Procházka po Novém Světě</i> “, 1964. V našem projektu se setkáváme také s mnoha druhy umění – dramatizace, výtvarné umění, hudební koncert, poezie, stejně jako v díle Milan Knížáka.
Pomůcky	Jeden předmět pro každého, který dítě dostane již v mateřské škole a ponese ho celou cestu s sebou – hopíky, stuhy, šátky, dřívka, rumbakoule.
Učivo	Happening, netradiční prožitek, netradiční pomůcky, interpretace Milana Knížáka.
Formulace cíle úkolu	Dítě si vybere jeden předmět, který ponese celou cestu. Dítě sleduje své okolí a zodpoví alespoň jednu otázku týkající se prostředí. Dítě se zapojí alespoň do jedné aktivity. Dítě použije svůj vybraný předmět v některé z aktivit.
Kritéria hodnocení	Dítě si zvládne vybrat jeden předmět a nést ho celou cestu. Dítě dokáže sledovat své okolí a zodpovědět alespoň jednu otázku týkající se prostředí. Dítě se zvládne zapojit alespoň do jedné aktivity. Dítě zvládne použít svůj vybraný předmět v některé z aktivit.

¹⁷¹ Životopis - Milan Knížák.cz. *Milan Knížák.cz* [online]. Copyright © 2009 [cit. 30.04.2020]. Dostupné z: <http://www.milanknizak.com/zivotopis/>

Kontexty výtvarného úkolu	Tuto výtvarnou činnost bych zařadila do tematického celku „Skřítek Medovníček se seznamuje s uměním“. V průběhu toho tématu by děti poznávaly různé výtvarné prostředky, netradiční techniky a zajímavé umělce.
----------------------------------	---

Cíle RVP PV a jejich konkretizace

- **Dítě a jeho tělo**

- *uvědomění si vlastního těla* (při tanci jako víla nebo skřítek)
- *rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky, ovládnutí pohybového aparátu a tělesných funkcí* (tanec víly nebo skřítky; trhání květin; běhání po louce)
- *rozvoj a užívání všech smyslů* (zrak u pozorování okolí; sluch při vytváření písně a zkoušení různých zvuků vznikajících o přírodní věci; hmat při trhání květin; čich při čichání ke květinám)
- *rozvoj fyzické zdatnosti*¹⁷² (zvládnout ujít dobrodružnou cestu)

- **Dítě a jeho psychika**

- *rozvoj komunikativních dovedností (verbálních i neverbálních) a kultivovaného projevu* (zodpovídání otázek v průběhu cesty; vyprávění si o dobrodružné cestě a o díle Milana Knížáka)
- *rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních i produktivních* (zpívání písně; recitování básně; naslouchání a vnímání ostatních při vymýšlení básně)
- *rozvoj, zpřesňování a kultivace smyslového vnímání, přechod od konkrétně názorného myšlení k myšlení slovně logickému (pojmovému), rozvoj paměti a pozornosti, rozvoj a kultivace představivosti a fantazie* (přímé pozorování okolí; postřeh při pozorování; zapamatování si určitých věcí z okolí; použití nesené věci v aktivitě; nové nápady při realizaci aktivit, a jak ztvárnit srdce z květin)
- *posilování přirozených poznávacích citů* (objevení zajímavosti při pozorování; zkoušení zvuků, které vznikají při hraní písně)

¹⁷² *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: MŠMT, 2018. Dostupné z: file:///C:/Users/acer/Downloads/RVP%20PV%20leden%202018.pdf. S. 15.

- *rozvoj poznatků, schopností a dovedností umožňujících pocity, získané dojmy a prožitky vyjádřit* (zodpovídání otázek souvisejících s dobrodružnou cestou; zhodnocení dobrodružné cesty)

- *rozvoj a kultivace mravního i estetického vnímání, cítění a prožívání*¹⁷³ (být citlivý ve vztahu k přírodě; šetrně hrát na stromy, jejich kmeny a kameny)

- ***Dítě a ten druhý***

- *rozvoj kooperativních dovedností*¹⁷⁴ (podělit se o zajímavost; společně vymyslet básničku, zahrát píseň a vytvořit srdce z květin)

- ***Dítě a společnost***

- *seznamování se světem lidí, kultury a umění, osvojení si základních poznatků o prostředí, v němž žije* (seznámení s dílem Milana Maura; poznávání přírody a tím, jak ji lze využít ve výtvarných činnostech)

- *vytvoření základních aktivních postojů ke světu, k životu, pozitivních vztahů ke kultuře a umění, rozvoj dovedností umožňujících tyto vztahy a postoje vyjadřovat a projevovat*¹⁷⁵ (poznávání nových věcí v přírodě; seznamování s novým typem umění)

- ***Dítě a svět***

- *seznámení s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, a vytváření pozitivního vztahu k němu* (procházka okolím mateřské školy; poznávání okolí; podporujeme zájmem o nalezené zajímavosti v přírodě)

- *vytvoření povědomí o vlastní sounáležitosti se světem, živou a neživou přírodou, lidmi, společností, planetou Zemí*¹⁷⁶ (vytváření srdce z květin jako poděkování přírodě)

¹⁷³ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: MŠMT, 2018. Dostupné z: file:///C:/Users/acer/Downloads/RVP%20PV%20leden%202018.pdf. S. 17-21.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 23.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 25.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 27-28.

7.2.3 PRŮBĚH VÝTVARNÉHO ÚKOLU

Fáze výtvarného úkolu

1. Motivace

Jako motivaci jsem zvolila báseň „Příroda“ od Karolíny Filipkové.

*„V lese rostou keře, stromy.
Vítr fouká nad horami.
Zajíci skáčou po louce,
koníci běží přes kopce.
Přírodu máme všichni rádi,
my jsme její kamarádi.“¹⁷⁷*

2. Formulace zadání výtvarného úkolu učitelem

„Teď se společně vydáme na dobrodružnou cestu výtvarníka do přírody, která nám přinese spoustu překvapení a zážitků. Ale nebude to jen tak! Pro jejich získání budeme muset plnit různé úkoly. K tomu nám pomohou připravené pomůcky, které vidíte před sebou. Každý si vyberte jednu, tu sebou poneseš celou cestu. Schovejte si ji na nějaké bezpečné místo, abyste ji cestou neztratili. Až budeme mít všichni vybráno, tak se přesuneme do šatny a převlečeme do oblečení na ven. Poté už může naše výprava začít! Buď při výpravě pozorný, a kdybys uviděl něco zajímavého nebo nového, tak nás na to hned upozorni, abychom o to také nepřišli. Až zvládneme naši výpravu a vrátíme se zpět do mateřské školy, tak si o ní společně popovídáme.“

3. Průběh realizace úkolu

- a) První den učitel dětem představí dílo Milana Knížáka, o kterém si společně povídají. Popíše jim celý průběh daného díla a pokládá jim u té příležitosti otázky.
- b) Druhý den vyrazí děti s učitelem na dobrodružnou cestu. Učitel má již předtím určená místa, kde se děti budou zastavovat a realizovat různé aktivity. V průběhu cesty děti dostávají také otázky týkající se okolního prostředí.

¹⁷⁷ Básničky o přírodě 3. C | Bakalka. *Bakalka - Základní škola s rozšířenou výukou jazyků* [online]. Copyright © 2016 Bakalka [cit. 25.05.2020]. Dostupné z: <https://www.bakalka.cz/node/11062>

- 1. zastavení – Báseň pro zvířátka.

Děti vymyslí pro zvířátka báseň, která vznikne tak, že každé dítě řekne jedno slovo a dohromady tak utvoří celek.

- 2. zastavení – Lesní píseň.

Děti za pomoci svých předmětů, nesených z mateřské školky (hopíky, dřívka, rumbakoule), nebo předmětů, které najdou přímo v lese (klacíky, kameny, listí), zahrají lesní píseň. Jejich nástroji mohou být stromy, jejich kmeny, kameny nebo cokoliv jiného naleznou.

- 3. zastavení – Tanec víl a skřítků.

Děti si zahrají na víly a skřítky a zatančí si mezi stromy. Mohou k tomu použít šátky a stuhy, které mají sebou.

- 4. zastavení – Poděkování přírodě.

Děti se zastaví na louce, proběhnou se a prohlédnou si, jaké květiny na ní rostou. Následně si každé vybere jednu květinu, utrhne ji a přinese do kruhu, kde z květin vytvoří společnými silami srdce. To znázorňuje poděkování přírodě za to, co nám nabízí.

c) Po příchodu do mateřské školy si společně procházku slovně zhodnotí.

4. Reflektivní dialog

Děti si nejprve představí dílo Milana Knížáka. Následující den jdou děti na procházku, kdy v jejím průběhu dostávají otázky od učitele, které zodpovídají. Na konci procházky, již v mateřské škole, si dobrodružnou cestu slovně zhodnotí. Učitel k tomu používá připravené otázky.

Reflektivní otázky související s dílem: *Kdo je na obraze? Co lidé na obraze dělají? Kde leží? Proč myslíte, že leží? Leží všichni? Co mají na sobě? Myslíte, že jim je ležení příjemné, nebo nepříjemné? Myslíte si, že lidé něco povídají, nebo jsou potichu? Co by mohly říkat? Líbí se vám obraz, nebo nelíbí? Chtěly byste si to také vyzkoušet? Mělo něco společného*

dílo od Milana Knížáka a naše procházka, nebo ne? A co? Donesly jste všichni svoji věc zpátky do mateřské školy? Vadilo vám, nebo nevadilo ji nosit sebou? Nezapomněly jste ji cestou někde, a pak se pro ni musely vracet?

Reflektivní otázky související s prostředím: Kdo zahlédl fialovou květinu? A kde? Jaký ptáček seděl na plotě, podél kterého jsme teď šli? Víte, jakou barvu má dům, který je naproti mateřské škole? Víte, kde vedle mateřské školy roste dub? Jaká všechna zvířata jste zahlédla na procházce?

Reflektivní otázky související se závěrečným hodnocením: Byla dnešní procházka něčím jiná, nebo byla stejná jako obvykle? Čím byla jiná? Co jsme společně plnili za úkoly? Jaká aktivita se vám líbila nejvíce? A proč? Jaká aktivita se vám nelíbila? A proč?

Obrázek č. 22 Milan Knížák – „Procházka po Novém Světě“, 1964¹⁷⁸

¹⁷⁸ Artlist - databáze současného umění: Procházka po Novém Světě. Artlist - databáze současného umění: Artlist - Umělci [online]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/en/works/prochazka-po-novem-svete-102692/>

ZÁVĚR

Mým stěžejním cílem bakalářské práce bylo zprostředkovat dětem vybraná umělecká díla prostřednictvím výtvarných úkolů. Tuto problematiku jsem nejprve vymezila v teoretické části, kde jsem se věnovala funkcím a vývoji umění ve 20. století, vnímání a interpretaci uměleckého díla, výtvarné výchově v mateřské škole související s dětským výtvarným projevem, cílům a přínosům výtvarné výchovy a v poslední řadě charakteristickým rysům setkání s uměním ve třídě mateřské školy, galeriích a muzeích. Získané poznatky jsem následně využila v praktické části, kde jsem vytvářela a realizovala výtvarné úkoly přizpůsobené dětem předškolního věku. Ověřila jsem si, že toto téma je opravdu obsáhlé a při jeho zpracovávání jsem se obohatila o mnoho nových poznatků, jak ohledně autorů, proměnách umění, možností námětů a výuky výtvarné výchovy, tak ohledně zdrojů inspirace. Díky zpracování bakalářské práci jsem více nahlédla do světa umění, pochopila jeho smysl a myšlenku.

Výtvarné aktivity potvrdily, že děti velmi rády výtvarně tvoří, experimentují a jsou vnímavé, pozorné a inteligentní osobnosti, které dokáží ocenit originalitu svých i kamarádových nápadů. Též bylo při činnostech znát, že tvorba dětem přináší potěšení a emocionální prožitek. Díky umění v dětech podporujeme kreativitu, tvořivé myšlení, touhu poznávat, objevovat nové věci či snahu vidět věci z více úhlů.

Na závěr bych chtěla zmínit, že výtvarné vzdělávání v mateřské škole by se nemělo zanedbávat, ale naopak provádět co nejčastěji prostřednictvím pestrých aktivit a zajímavých technik. Nyní existuje mnoho způsobů, jak a kde načerpat inspiraci, takže se nemusíme bát, že bychom nezvládli zrealizovat vhodnou výtvarnou činnost, i když nemáme výtvarné vlohy. Přeci jenom umění v mnoha ohledech rozvíjí i nás, budoucí či současné učitele, a můžeme si v něm nalézt způsob, jak se uvolnit a poznat sebe sama.

RESUMÉ

Bakalářská práce má dvě části, teoretickou a praktickou. Teoretická část se věnuje vysvětlení pojmu umění, jeho funkcím ve společnosti, proměnám umění ve 20. století, vymezení pojmu umělecké dílo, jeho vnímání a interpretaci. Následně se v ní nachází popis výtvarné výchovy v mateřské škole související s dětským výtvarným projevem, vnímáním, prožíváním a myšlením, což je důležité pro kvalitní vzdělávání. Dále jsou popsány cíle a přínosy výtvarné výchovy a její spojitost s Rámcovým vzdělávacím programem předškolního vzdělávání. Teorie pokračuje vymezením edukačního projektu realizovaným ve třídě mateřské školy či v galerii a muzeu. Tato část je ukončena představením některých vzdělávacích projektů probíhajících v galeriích či muzeích a následným zmíněním online programů. Praktická část zahrnuje šest výtvarných úkolů zaměřených na seznámení dětí s vybranými uměleckými díly z 20. a 21. století a netradičními technikami. Čtyři úkoly jsou zrealizované a zbylé dva vytvořené návrhy k činnosti. Součástí praktické části práce jsou reflektivní bilance realizované výuky.

SUMMARY

The thesis is divided into two parts: the theoretical and the practical. The theoretical part is explaining the concept of art, the use of art in the society, transformations of art in the 20th century, the definition of the term work of art and the perception and interpretation of this term. Next I am describing Art education in Kindergarten, which is related to children's artistic expression, perception, experience and thinking. That all is important for quality education. In the thesis you can find the description of goals and benefits of Art Education and its connection with the Framework Educational Programme for Preschool education. The theory continues with the definition of an educational project realized in a class in a Kindergarten, in a gallery and in a museum. At the end of this part you can find a mention about some educational projects running in galleries or museums. I mention some online programmes as well. The practical part includes six art tasks focused on introducing selected works of art from the 20th and 21st century and untraditional techniques to children. Four tasks are realized and the other two are created plans ready to use. A part of the theoretical part are reflective balances of the implemented teaching.

SEZNAM LITERATURY

BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník : (malířství, sochařství, grafika)*. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0609-5.

BLÁHA, Jaroslav a Jan SLAVÍK. *Průvodce výtvarným uměním: [kapitoly k učebnici dějepisu pro 9. r. ZŠ]*. 2. vyd. Úvaly: Albra, redakce SPL - Práce, 2007. Pomocné knihy pro učitele a žáky (Albra, redakce SPL - Práce). ISBN 978-80-7361-038-8.

COGNET, Georges. *Dětská kresba jako diagnostický nástroj*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0499-2.

DAVIDO, Roseline. *Kresba jako nástroj poznání dítěte*. Vyd. 2. Přeložil Alena LHOTOVÁ, přeložil Hana PROUSKOVÁ. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-415-1.

DEMPSEY, Amy. *Umělecké styly, školy a hnutí: encyklopedický průvodce moderním uměním*. 2. vyd. Praha: Slovart, 2005. ISBN 80-7209-731-8.

Encyklopedie výtvarného umění. Praha: Svojtka a Vašut, 1996. ISBN 80-7180-167-4.

GUARDINI, Romano a Walter ZAHNER. *O podstatě uměleckého díla*. Praha: Centrum teologie a umění, 2009. Delfín (Triáda). ISBN 978-80-87256-03-9.

GUTTUSO, Renato, Jiří KOTALÍK a Věra LAUDOVÁ. *O malířích*. Přeložil Alena BAHNÍKOVÁ, přeložil Václav BAHNÍK. Praha: Odeon, 1984. Odeon (Odeon).

HAZUKOVÁ, Helena a Pavel ŠAMŠULA. *Didaktika výtvarné výchovy I*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2005. ISBN 80-7290-237-7.

HAZUKOVÁ, Helena. *Didaktika výtvarné výchovy VI.: tvořivost a výtvarná výchova*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7290-434-1.

HAZUKOVÁ, Helena. *Objevujeme s dětmi kulturu a společnost: dítě a společnost*. Praha: Raabe, c2014. Rozvíjíme dítě v jednotlivých oblastech předškolního vzdělávání. ISBN 978-80-7496-165-6.

HAZUKOVÁ, Helena. *Výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, 2011. Nahlížet - nacházet. ISBN 978-80-87553-30-5.

HODGE, Susie. *Stručný příběh moderního umění: kapesní průvodce klíčovými směry, díly, tématy a technikami*. Přeložil Jan PODZIMEK, přeložil Dina PODZIMKOVÁ. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2078-9.

HODGE, Susie. *Velikáni umění: sto největších malířů a sochařů historie*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2011. ISBN 978-80-7451-082-3.

Jasná zpráva: geometrie, ornament, koncept a vizuální poezie na Plzeňsku. Plzeň: Galerie města Plzně, 2007. ISBN 978-80-254-0529-1.

KALNICKÁ, Zdeňka. *Interpretace*. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2019. ISBN 978-80-7599-144-7.

KOLÁŘ, Jiří. *Jiří Kolář: Irži Kolarž*. Praha: Museum Kampa - Nadace Jana a Medy Mládkových, 2007. ISBN isbn978-80-254-0374-7.

KULKA, Jiří. *Psychologie umění*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN isbn978-80-247-2329-7.

KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. Vyd. 3. Praha: Torst, 2014. ISBN isbn978-80-7215-477-7.

PROKOP, Vladimír. *Kapitoly z dějin výtvarného umění: pro výuku dějin umění na středních školách*. Poděbrady: O.K.-Soft, 2003. ISBN 80-238-0377-8.

PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

ROCHOVSKÁ, Ivana a Dagmar KRUPOVÁ. *Umělci v mateřské škole: aktivity zaměřené na interpretaci výtvarného umění*. Přeložil Michaela ŠKULTÉTY. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1120-4.

SLAVÍK, Jan. *Umění zážitku, zážitek umění: teorie a praxe artefietiky*. Praha: Univerzita Karlova, 2001. ISBN 80-7290-066-8.

SLAVÍKOVÁ, Vladimíra, Helena HAZUKOVÁ a Jan SLAVÍK. *Výtvarné čarování: artefiletika pro předškoláky a mladší školáky. 2., upr., (V SPL-Práce 1. [sic]) vyd.* Úvaly: Albra (redakce SPL-Práce), 2010. ISBN 978-80-7361-079-1.

STEHLÍKOVÁ BABYRÁDOVÁ, Hana. *Výtvarný projev dítěte předškolního věku v jednadvacátém století.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-3818-4.

ŠAMŠULA, Pavel a Jarmila HIRSCHOVÁ. *Průvodce výtvarným uměním IV.* 3. vyd. Úvaly: Albra, 2006. Pomocné knihy pro učitele a žáky (Albra). ISBN 80-7361-005-1.

SEZNAM LITERATURY PŘÍSTUPNÉ ONLINE

Animační programy hrad Klenová. Galerie Klatovy Klenová, příspěvková organizace, 2019.

Dostupné z: https://www.gkk.cz/uws_files/animace/2019/hradniamimace2019%20.pdf

Didaktika výtvarné výchovy. PhDr. Leonora Kitzbergerová, Ph.D. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014. Dostupné z: https://uprps.pdf.cuni.cz/UPRPS-353-version1-didaktika_vytvarne_vychovy.pdf

Edukační programy pro mateřské školy. Moravská galerie v Brně, 2020.

Dostupné z: http://www.moravska-galerie.cz/media/2145157/a5_ms_2020.pdf

JAKUBCOVÁ HAJDUŠKOVÁ, Lucie, Marie FULKOVÁ a Vladimíra SEHNALÍKOVÁ. *Metodika II. Metodika realizace vzdělávacího galerijního/muzejního programu (pro základní vzdělávání).* Praha: Univerzita Karlova v Praze a Uměleckoprůmyslové museum v Praze, 2013. Dostupné z: https://kvv.pdf.cuni.cz/KVV2-102-version1-editovana_metodika_2zs.pdf

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Praha: MŠMT, 2018.

Dostupné z: <file:///C:/Users/acer/Downloads/RVP%20PV%20leden%202018.pdf>

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

<https://www.artlist.cz/dila/obtizny-obrad-2695/>

<https://www.artlist.cz/en/works/lezici-obrad-102860/>

<https://www.artlist.cz/milan-knizak-526/>

<https://www.artlist.cz/veronika-holcova-2589/>

http://www.artmuseum.cz/smery_list.php?smer_id=132

http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=518

http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=524

<https://www.bakalka.cz/node/11062>

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10123096165-artmix/215562229000002/>

<https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/278/ABSTRAKTNI-UMENI-V-MATERSKE-SKOLE.html/>

<https://clanky.rvp.cz/clanek/k/p/21457/POLAMAL-SE-MRAVENECEK.html/>

<https://cs.isabart.org/group/543>

<https://www.gkk.cz/cs/pro-skoly/animace-na-hrade-klenova/>

<https://www.gkk.cz/cs/pro-skoly/pro-materske-skoly/>

https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/zobraz_cast.pl?cast=28855;lang=cz

https://is.muni.cz/el/1421/podzim2014/US_42/ode/52642457/384167-Kadlecova_Ludmila-ESEJ.pdf

<http://www.milanknizak.com/zivotopis/>

<http://www.moravska-galerie.cz/moravska-galerie/vzdelavani/skoly/educacni-programy-pro-skoly.aspx>

<https://www.muzeum-loutek.cz/cs/aktuality/360-zimni-navsteva-u-profesora-skupy-o-loutkach-a-snehulacich>

<https://www.ngprague.cz/cenik-programu-pro-skoly>

<https://www.ngprague.cz/herny>

<https://www.ngprague.cz/program-detail/barevny-svet/>

<https://www.ngprague.cz/program-detail/co-jsem-nasel-to-jsem-schoval/>

<https://www.ngprague.cz/program-detail/co-mel-rembrandt-pod-cepici/>

<https://www.ngprague.cz/program-detail/o-mamince/>

<https://www.nm.cz/program/pro-skoly/cesta-kolem-sveta>

<https://www.nm.cz/program/pro-skoly/hrajeme-si-v-panteonu>

<https://www.nm.cz/program/pro-skoly/pod-suhvezdim-jizniho-krize>

<https://www.nm.cz/program/pro-skoly/poslouchame-a-kreslime-vltavu>

<https://www.nm.cz/program/pro-skoly/s-loutkou-v-muzeu>

<https://skolka-pripravy.webnode.cz/basnicky-na-cely-rok/>

<https://vltava.rozhlas.cz/vytvarna-vychova-online-edukatori-galerii-a-vzdelavacich-platforem-nabizi-8180112>

<https://www.zcm.cz/images/dokumenty/Muzeumloutek.pdf>

<https://www.zcm.cz/images/dokumenty/vynaseni-morany.pdf>

<https://www.zcm.cz/o-muzeu/objekty>

<http://www.zpc-galerie.cz/cs/formy-vzdelavacich-programu-1308>

<http://www.zpc-galerie.cz/cs/od-prace-k-zabave-podoby-volneho-casu-v-umeni-19-stoleti-1558>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1: Myšlenková mapa

Zdroj: vlastní tvorba

Obrázek č. 2: Yves Klein – „Princess Helena“, 1960

Dostupné z: <https://www.artnews.com/art-news/market/christies-yves-klein-13432/>

Obrázek č. 3, 4, 5: První, druhá, třetí skupina

Zdroj: práce dětí v MŠ

Obrázek č. 6: Veronika Holcová – „Sen o Asii“, 2011

Dostupné z: <http://www.veronikaholcova.cz/Gallery.aspx?Year=10&ID=119>

Obrázek č. 7, 8, 9: První, druhá, třetí skupina

Zdroj: práce dětí v MŠ

Obrázek č. 10: Triptych

Zdroj: práce dětí v MŠ

Obrázek č. 11: Dětské lidové říkadlo – „Neposedné kapičky“

Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/294493263110689631/>

Obrázek č. 12: Jackson Pollock – „No 5“, 1948

Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/clanek/nejdrazsimum-prodanym-dilem-je-jiz-pet-let-pollockuv-obraz-no-5-1948-134350>

Obrázek č. 13: Tvoření děl

Zdroj: práce dětí

Obrázek č. 14, 15: Dílo holčičky (6 let) a chlapečka (7 let)

Zdroj: práce dětí

Obrázek č. 16: Milan Maur – „V rytmu pohybu vodoměrek“, 1987

Dostupné z: <http://www.milan-maur.cz/stranky/VSE-ZIVE-soubory/Vodomerky-milan-maur.html>

Obrázek č. 17, 18, 19, 20: Díla holčičky (3 roky) a chlapečka (4 roky)

Zdroj: práce dětí

Obrázek č. 21: Jiří Kolář – „Dobrý den pane Gauguine“, 1977

Dostupné z: <https://www.galeriezin.cz/cs/program/jiri-kolar-velky-basnik-zivota-kolaze-ze-sbirky-j-kukala.html>

Obrázek č. 22: Milan Knížák – „Procházka po Novém Světě“, 1964

Dostupné z: <https://www.artlist.cz/en/works/prochazka-po-novem-svete-102692/>